Gemeente Almelo

Raadsbrief ter informatie

Postadres:
Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC Almelo

Aan de raad van de gemeente Almelo

Bijlagen	Doorkiesnummer	Behandeld door	Datum
3		M. Heite	25 oktober 2022

Onderwerp
Aanbieden nieuwe Agenda voor Twente 2023-2027

Geachte leden van de raad,

Op 13 september 2022 heeft de gemeenteraad van Almelo tijdens een beeldvormend beraad gesproken over de uitgangspunten voor de nieuwe investeringsagenda voor Twente. Uw reactie en input op de uitgangspunten hebben wij op 15 september 2022 per brief aan de Twente Board doen toekomen.

De reactie van de Twente Board hebben wij op 6 oktober jl. ontvangen. Deze is als bijlage toegevoegd. In de brief worden de aangedragen punten en de reactie daarop, zoals ook besproken in de vergadering van de Twente Board op 29 september jl., weergegeven. De Twente Board geeft aan dat zij het grootste deel van de zienswijzen van gemeenten hebben verwerkt in de uiteindelijke agenda.

Op 11 oktober jl. is de nieuwe Agenda voor Twente 2023-2027 door de Twente Board aangeboden aan de voorzitter van het Bestuurlijk Overleg Sociaaleconomische Structuurversterking (BOSS). Deze brief en de nieuwe Agenda voor Twente zijn als bijlagen toegevoegd.

De nadruk in de strategie van de Twente Board ligt op het versterken van de economie, het verbeteren van het innovatieklimaat, investeren in talent, het bieden van een goed woon-, werk- en leefklimaat en het positioneren van Twente in Nederland en Europa. In de visie van de Twente Board vormt een sterk Twents bedrijfsleven hiervoor de basis. Investeren in het aantrekken, opleiden en behouden van talent noemt de Twente Board cruciaal om de ambities in de Agenda voor Twente waar te maken. De Agenda voor Twente draagt bij aan drie maatschappelijke opgaven: een slimme toekomstbestendige energievoorziening, transformatie naar een duurzame en circulaire economie en innovatieve gezondheidszorg.

Voor de uitvoering van de Agenda voor Twente wordt een bedrag per inwoner per jaar gevraagd van de 14 Twentse gemeenten. Bij de besluitvorming tot oprichting van de Twente Board hebben de 14 Twentse gemeenten een bedrag van € 9,01 per inwoner per jaar beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd conform de cao-loonindex (voor het jaar 2022 € 9,27). Dit bedrag wordt doorgezet als financieel kader in de nieuwe investeringsagenda. De gevraagde financiële middelen om deel te nemen aan de nieuwe Agenda voor Twente 2023-2027 zijn in de aan u voorgelegde meerjarenprogrammabegroting 2023 opgenomen.

Regionaal samenwerken en belangenbehartiging in Twente zijn essentieel om de maatschappelijke doelen van onze stad te bereiken. De voorliggende Agenda voor Twente wordt uitgewerkt aan de hand van programma’s en projecten. Zoals reeds eerder aangegeven, liggen er daarvoor volop kansen. In de Twente Board zijn de ondernemers in de lead, maar moeten overheid, onderwijs en

ondernemers gezamenlijk zorgen voor de goede balans. De gekozen lijn van 3O-samenwerking en de uitvoering van investeringsagenda's, zoals de Agenda voor Twente en de Regio Deal, moet verder worden bestendigd. De nieuwe Agenda wordt ook gebruikt voor het opstellen van een propositie voor de vierde tranche van de Regio Deal. De voorbereiding hiervoor is inmiddels gestart.

Wij hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
Burgemeester en Wethouders van Almelo,

de secretaris,	de burgemeester,
F.W. van Ardenne	A.J. Gerritsen

DocuSign Envelope ID: A997CA03-A49B-48AD-AD9A-FA80ABDF786C

Twente Board

Twente Board
Nijverheidstraat 30
7511 JM Enschede

Postbus 1400
7500 BK Enschede
www.twenteboard.nl

Gemeente Almelo
College van B&W, dhr. Gerritsen
Postbus 5100
7600 GC Almelo

6 oktober 2022
Onderwerp: reactie zienswijze concept uitgangspunten Agenda voor Twente

Geacht college,

In de afgelopen maanden is hard gewerkt aan de nieuwe Agenda voor Twente 2023-2027. De Agenda is tot stand gekomen door samenwerking van vertegenwoordigers vanuit overheid, onderwijs en ondernemers.

Tijdens dit proces hebben we uw gemeenteraad op diverse momenten betrokken door middel van radenbijeenkomsten en individuele gesprekken met gemeenteraden. Ook hebben we u uitgenodigd om zienswijzen op de concept uitgangspunten in te dienen. Daar heeft u gebruik van gemaakt. Allereerst willen wij u bedanken voor de geleverde input. In deze brief gaan wij in op uw zienswijze.

We hebben het grootste deel van de zienswijzen verwerkt in de uiteindelijke agenda. Onderstaand de door u aangedragen punten en onze reactie daarop, zoals die ook besproken is in de vergadering van Twente Board 29 september jl.

Samenvatting zienswijze/ input	Voorstel reactie	Advies
Uitgangspunt in de aangescherpte strategie van de Twente Board is Bruto Twents Geluk, gebaseerd op de indicatoren van brede welvaart. Primaire taak van de stichting Twente Board is de verantwoordelijkheid voor de sociaaleconomische agenda. Het concept van brede welvaart is breder. Scherp moet blijven wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft in de uitvoering van de nieuwe agenda.	Daar is aandacht voor in het beschrijven van de programma's. Met name voor de randvoorwaarden is vaak de overheid primair aan zet en ondersteunt TB, omdat de onderwerpen belangrijk zijn voor het behalen van haar doelen. Het jaarplan van TBD geeft inzicht in de inzet jaarlijks en de rol van TB in de programma's	Verwerken
Voor de nieuwe agenda is het belangrijk te kijken naar huidige succesvolle projecten, zoals het Twents Fonds voor Vakmanschap, maar ook om voldoende ruimte te laten voor het indienen en	TB deelt deze zienswijze. Het beoordelen van concrete projecten volgt in een later stadium.	Deels verwerken

Twente

DocuSign Envelope ID: A997CA03-A49B-48AD-AD9A-FA80ABDF786C

Twente Board

uitvoeren van nieuwe programma's en projecten.		
Deze programma's en projecten richten zich op regionale samenwerking. Voor de concrete uitwerking worden de volgende aandachtspunten meegegeven: aandacht voor arbeidsintensieve sectoren, regionale spreiding van projecten en initiatieven, transparantie over de uitvoering en de uitvoeringsorganisatie moet compact en doelgericht blijven.	TB deelt de zienswijze over het belang van regionale samenwerking. Dat is belangrijk onderdeel van de KRACHT criteria. De suggesties voor de uitwerking passen bij het uitgangspunt “meer balans in de agenda”. TB is transparant over de inspanning van de uitvoeringsorganisatie via de P&C documenten welke conform afspraak BOSS met de gemeenten worden gedeeld en TBD is een compacte en doelgerichte organisatie	Verwerken

Wij danken u nogmaals voor uw inbreng en zien uit naar een succesvolle samenwerking in de uitvoering van de Agenda voor Twente.

Met vriendelijke groet,

DocuSigned by:
Victor-Jan Leurs
D2330CAACDA3443...

Victor-Jan Leurs
Directeur

Twente

Twente Board

AGENDA VOOR TWENTE

DUURZAAMHEID EN CIRCULARITEIT

WOON/WERK/LEEFKLIMAAT

ENERGIE

INNOVATIE IN DE ZORG

23

27

STERK BEDRIJFSLEVEN

TALENT

BEREIKBAARHEID

Samenwerken aan Bruto Twents Geluk in een groene technologische topregio

Investeringsprogramma 2023 – 2027

Voorwoord

Het gaat goed met Twente. Dat was één van de conclusies van *de evaluatie van de Agenda voor Twente 2018 – 2022.* De werkloosheid was begin 2022 historisch laag en Twente staat nationaal bekend als sterke techniekregio. Maar wie de krant van vandaag openslaat, ziet een ander beeld. De tegenstellingen in de samenleving nemen toe.

Bijvoorbeeld door verschillen in inkomen tussen groepen mensen. Te veel kinderen groeien nog op in armoede. De onrust in het landelijke gebied door stikstofnormen. De onzekere situatie in de wereld door de oorlog in Oekraïne, waardoor mede de inflatie dit jaar naar een recordhoogte stijgt en veel huishoudens de komende winter in financiële problemen dreigen te raken. En nog altijd is er dreiging van corona. Kortom, het is nodig oog te hebben voor meer dan alleen de economie en de toekomst is onzeker.

Het is onvoorspelbaar welke impact deze ontwikkelingen gaan hebben op onze economie. Een recessie wordt voorspeld. Het is ook duidelijk dat de wereld in transitie zit. We moeten naar een duurzame samenleving, bijvoorbeeld via een klimaatneutrale energievoorziening. We streven naar meer autonomie in Europa, bijvoorbeeld als het gaat om toelevering van grondstoffen, chiptechnologie en batterijen. Oplossingen zijn nodig voor de toenemende krapte op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door de aankomende vergijzing. Dit zijn langjarige opgaven die we alleen samen kunnen aanpakken. Het Twentse bedrijfsleven staat daarbij in onze visie centraal. Dit bedrijfsleven is veerkrachtig en heeft een bewezen groot aanpassingsvermogen. Dat was bijvoorbeeld goed zichtbaar tijdens de Covid-19 crisis. Snel en adequaat inspelen op kansen, een goed netwerk en de Twentse bereidheid tot samenwerken zijn de basis om als Twente sterker uit een toekomstige periode van economische tegenspoed te komen.

De sociaaleconomische strategie van Twente en de uitvoering daarvan is per 1 juli 2021 belegd bij Twente Board. Met de kennis van nu én op basis van de vernieuwde ***strategie van Twente Board***, is de nieuwe Agenda van Twente voor de periode 2023-2027 ontwikkeld. Dit is gedaan in samenwerking met ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen en overheidsinstanties. Onze strategie is vertaald naar programma's waar Twente Board op in wil zetten.
De Agenda voor Twente zet de stip op de horizon, maar we blijven wendbaar om in te kunnen spelen op veranderingen. Want we weten nog niet wat er de komende vijf jaar op ons pad komt. We hebben wel richting nodig om aan vast te houden. Door verbinding te leggen tussen de economie en maatschappelijke opgaven draagt de nieuwe Agenda voor Twente bij aan het toekomstig verdienvermogen van Twente en de brede welvaart in Twente, ons Bruto Twents Geluk.

Wim Boomkamp
Voorzitter Twente Board

AGENDA VOOR TWENTE

2023 - 2027

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Sterk bedrijfsleven	6
3	Talent	9
4	Optimaal woon-, werk, en leefklimaat	12
5	Bereikbaarheid	15
6	Focus op maatschappelijke opgaven	17
7	Financieel kader en uigangspunten uitvoering	24
8	Bijlagen	27

DENNIS SCHIPPER (DEMCON)

BRUTO
TWENTS
GELUK
INVESTERE
SAMENWER
KRACHT
WELZIJNSBL
KANSEN

1

INLEIDING

Gelukkige mensen presteren beter, zowel in hun werk als in hun sociale leven. Twente Board werkt daarom de komende jaren, samen met partijen in Twente, aan het vergroten van het Bruto Twents Geluk. Dit doen we door te investeren in een economie die draait om brede welvaart. Een economie waarin ondernemerschap geen waarde onttrekt, maar waarde creëert: waarde voor mens, natuur en maatschappij.
In Twente draait de economie van de toekomst niet alleen om financiële groei, de Twentse economie draait ook om welzijnsbloei.

De elf dimensies van Bruto Twents Geluk

Twente Board introduceert het Bruto Twents Geluk als regionaal kompas. Een indicator voor een prettig klimaat om te wonen, te werken, te leren en te leven, voor de brede welvaart in Twente. De Agenda voor Twente investeert vanuit sociaaleconomisch perspectief. Dat gaat om de indicatoren inkomen, baanzekerheid en persoonlijke ontwikkeling. Maar de agenda draagt ook bij aan andere indicatoren in het Bruto Twents Geluk. Twente Board zet in op een toekomstbestendige economie in onze groene, technologische topregio en zoekt nadrukkelijk verbinding met regionale partijen die bijdragen aan het Bruto Twents Geluk.

De nadruk in de strategie van Twente Board ligt op het versterken van de economie, het verbeteren van het innovatieklimaat, investeren in talent op alle niveaus, het bieden van een goed woon-, werk- en leefklimaat en het positioneren van Twente in Nederland en Europa. In de visie van Twente Board vormt een sterk Twents bedrijfsleven hiervoor de basis, gericht op het verdienvermogen van deze bedrijven en dus van Twente, nu en in de toekomst. Het bedrijfsleven heeft kennis- en onderwijsinstellingen en overheden nodig om een aantal belangrijke randvoorwaarden in te vullen.

Investeren in het aantrekken, opleiden en behouden van talent op alle niveaus is cruciaal om de ambities in de Agenda voor Twente waar te maken. De kennis- en onderwijsinstellingen zijn primair verantwoordelijk voor het opleidingsaanbod, voor de kwaliteit van deze opleidingen en voor onderzoek en innovatie. En om dit talent te behouden moet Twente een geweldige plek zijn om te wonen, te werken en te leven. De overheden zijn hiervoor primair verantwoordelijk, bijvoorbeeld als het gaat om het woningaanbod, het leefklimaat en de bereikbaarheid van de regio via water, weg en spoor.

Maar denk ook aan andere onderwerpen die een regionale aanpak vragen, zoals het verbeteren van de gezondheid van inwoners, het bieden van gelijke kansen en het stimuleren van de vrijetijdseconomie.

Partijen binnen Twente Board dagen elkaar uit om te doen wat nodig, creatieve en haalbare oplossingen aan te dragen en de uitvoering te versnellen, om de gezamenlijke ambities waar te maken.

De Agenda voor Twente draagt bij aan drie maatschappelijke opgaven: een slimme toekomstbestendige energievoorziening, transformatie naar een duurzame en circulaire economie en innovatieve gezondheidszorg. Op deze thema's leggen we de verbinding tussen het bedrijfsleven en de sterke kennisposities van Twente. De behoeften van ondernemers en het aanbod van de kennis- en onderwijsinstellingen creëren kansen voor nieuwe verdienmodellen en bedrijvigheid. Tegelijkertijd dragen deze thema's bij aan het behalen van maatschappelijke en ecologische doelen in Twente en het vergroten van de brede welvaart, ons Bruto Twents Geluk.

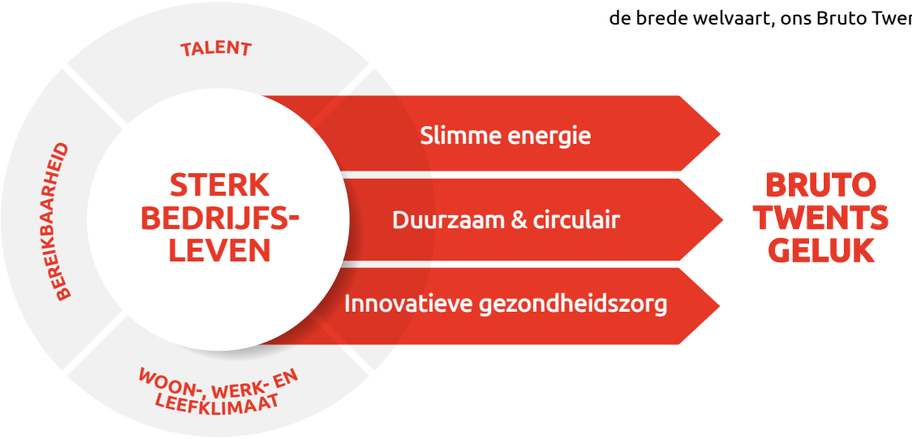

Strategie Twente Board

Van strategie naar investeringsprogramma

De Agenda voor Twente 2023-3027 is in samenwerking met ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen en overheden in Twente opgesteld. Daarnaast hebben verschillende regionale strategische partners bijgedragen. De provincie Overijssel en Young Board Twente, vanuit hun adviserende positie in Twente Board. Maar ook partijen zoals Oost NL, Novel-T, Waterschap Vechtstromen, Marketing Oost, Landschap Overijssel, Pioneering en de Euregio.

Aan de hand van de Agenda voor Twente werken regionale partijen de komende vijf jaar samen aan het versterken van Twente en het investeren in projecten, met brede welvaart als kompas. Daarbij kijken we naar kansen, binnen en buiten Twente. Maximale impact voor Twente realiseren vraagt om globaal denken en regionaal samenwerken. Nationaal en in Europa liggen kansen om programma's en projecten te financieren. De ligging aan de grens met Duitsland is een belangrijke onderscheidende factor van Twente. En samenwerken met direct omliggende regio's zoals regio Zwolle, de CleanTech regio en de regio Achterhoek is belangrijk, naast technische clusters zoals Brainport en Dutch Techzone.

De kracht van samenwerking staat voorop

De Agenda voor Twente legt het fundament voor de langjarige sociaaleconomische agenda in de regio. In de uitvoering werkt Twente Board samen met regionale partijen en strategische partners. Via het jaarplan van de uitvoeringsorganisatie Twente Board Development houden we flexibiliteit in de uitvoering. Zo investeren we met focus en houden we oog voor nieuwe kansen die zich voordoen. De kracht van de samenwerking tussen ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen en overheid vormt de basis voor succes van de agenda de komende periode. Gedragen projecten ontwikkelen, samen tot creatieve oplossingen komen, elkaar uitdagen om een stap extra te doen en elkaar helpen om wendbaar te zijn en in te spelen op veranderingen. Kortom, dat doen wat onze bedrijven sterker maakt, de Twentse economie robuuster maakt en bijdraagt aan het vergroten van het welzijn van onze inwoners, ons Bruto Twents Geluk.

Twente midden in Europa

De ligging aan de grens met Duitsland maakt ons uniek, biedt kansen, maar geeft ook uitdagingen.
De ***Euregio*** is een belangrijke partner voor succesvolle grensoverschrijdende samenwerking in de uitvoering van de Agenda voor Twente. We zetten in op betere fysieke verbindingen tussen Zwolle, Twente en Münster. Er liggen samenwerkingsverbanden met partners in Münsterland en met stad Münster. En Twente Board werkt samen met IHK Nordwestfalen en Oost NL om euregionale economie rond clusters vorm te geven en maximaal gebruik te maken van de kansen in Europa. We werken samen aan een 360 graden euregionaal ecosysteem waar grenzen niet meer bestaan.

PAULINE HILBRINK (EXPOVORM INTERNATIONAL)

DUURZAAM
ONDERNEMER
SCHAP
INNOVATIEF
ONDERSCH
TOEKOMST
BESTENDIG
VERDIENV

2

STERK BEDRIJFSLEVEN

Een sterk Twents bedrijfsleven is de motor van de regionale economie. Bedrijven vormen de basis voor het (toekomstig) verdienvermogen van de regio en zorgen daarmee voor inkomen en baanzekerheid voor onze inwoners. Het is van groot belang dat het bedrijfsleven in Twente zich blijft ontwikkelen. Denk hierbij aan een continue inzet op innovatie, digitalisering en noodzaak tot verduurzamen. Het innovatief vermogen van het bedrijfsleven is belangrijk voor het oplossen van de opgaven waar we als samenleving voor staan. Toekomstgericht en verantwoord ondernemerschap genereert waarde en heeft positieve impact voor mens, natuur en maatschappij. Het bedrijfsleven in Twente wordt gekenmerkt door een groot aantal mkb (familie) bedrijven en een sterke maakindustrie. Veel bedrijven zijn toeleveranciers en vormen daarmee een belangrijke schakel naar Nederland en de rest van de wereld. De wereld om ons heen verandert continue en deze ontwikkelingen vragen om een groot aanpassingsvermogen van het bedrijfsleven. Denk aan tekorten aan grondstoffen, gebrek aan vakmensen, stijgende energieprijzen, de noodzaak tot verhoging van de arbeidsproductiviteit en het toepassen van nieuwe technieken, zoals digitaliseren en automatiseren. Dit geldt niet alleen voor de maakindustrie, maar ook voor de andere sterke sectoren in Twente zoals de logistiek, bouw- en infrastructuur, landbouw, ICT, toerisme/horeca en commerciële dienstverleners.

De Agenda voor Twente richt zich op het versterken van het brede Twentse bedrijfsleven. Twente telt ruim 20.000 bedrijven. Elk bedrijf ontwikkelt zich op eigen wijze en op eigen tempo. In samenwerking met Ondernemend Twente is gekozen voor het investeren in vier pijlers, namelijk ondernemerschap, toekomstige eisen, medewerkers en bedrijfscultuur. Deze zijn bepalend voor de toekomstbestendigheid van bedrijven en dus de concurrentiekracht van Twente. Tijdens de uitvoering van de Agenda voor Twente wordt vanuit de behoeften van bedrijven aanbod op deze onderwerpen ontwikkeld. Bij het te ontwikkelen aanbod wordt gekeken naar schaalbaarheid. Doel is om meer bedrijven aan te laten sluiten en gebruik te laten maken van programma’s en projecten. Deze opgaven worden breed gedragen en gezamenlijk opgepakt.

Een sterke maakindustrie

De beschreven opgaven gelden in het specifiek voor de van oudsher sterke maakindustrie in Twente en daarbinnen de sector High Tech Systemen en Materialen (HTSM). Deze HTSM-sector telt ruim 3.800 bedrijven en is goed voor meer dan 31.000 banen. De HTSM-sector heeft een sterke verwevenheid met andere sectoren zoals de zorg, energie, landbouw en logistiek. Kenmerkend voor deze sector is de hoge mate van creativiteit en het vermogen om hoogstaande nieuwe producten en processen te ontwikkelen, die een cruciale rol spelen in oplossingen voor de maatschappelijke opgaven waar we voor staan. Het ***Advanced Manufacturing Center*** is een goed voorbeeld waar de laatste industriële productie-technologieën worden getoond, uitgeprobeerd en om maakbedrijven te inspireren.

Voor een sterk Twents bedrijfsleven wordt naar het individueel bedrijf gekeken, maar ook naar de onderlinge verbondenheid tussen bedrijven. De ambitie voor de komende periode is om de samenwerking in Twente verder te optimaliseren . Doel is dat (mkb) bedrijven hun weg makkelijk weten te vinden naar het ontwikkelde aanbod.

Alle regionale partijen met een rol in de ontwikkeling van het regionale ecosysteem moeten het ontwikkelde aanbod kennen. Denk bijvoorbeeld aan de innovatieadviseurs van Novel-T, de mkb-adviseurs en de organisatie van Ondernemend Twente, de adviseurs van Oost NL en de accountmanagers van de 14 Twentse gemeenten. Daarnaast ontwikkelt ***Twente.com*** zich via het job- en bedrijvenportal tot de digitale hub van Twente. Het bedrijvenportal is speciaal ingericht voor het bedrijfsleven en bevat informatie over toegang tot talent, toegang tot kennis en innovatie en toegang tot relevante informatie, bijvoorbeeld over projecten, financiering en vestiging.

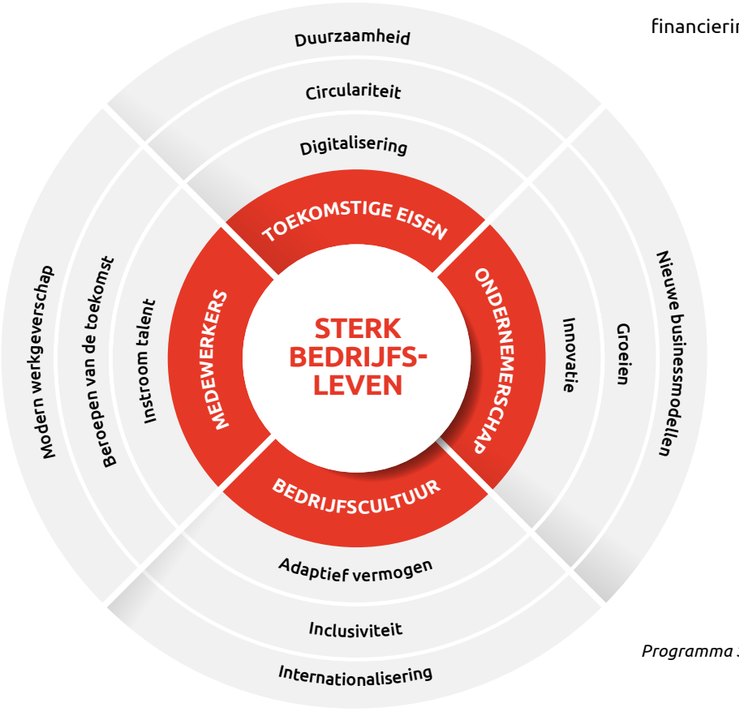

Programma Sterk Twents bedrijfsleven

Ondernemerschap

Wereldwijde marktontwikkelingen en nieuwe (sleutel) technologieën bieden kansen voor het bedrijfsleven. De Agenda voor Twente richt zich op het ontwikkelen van nieuwe producten en procesinnovaties. En op het verder ontwikkelen, toepassen en implementeren van technologieën zoals Artifcial Intelligence, robotica, fotonica, chiptechnologie en nanotechnologie. Daarbij gaat het niet om fundamenteel onderzoek, maar om het vertalen van de mogelijkheden van deze technologieën naar kansen voor het (mkb) bedrijfsleven. Innoveren en het financieren van groei zijn belangrijke vraagstukken voor ondernemers. Zowel voor de ontwikkeling van hun bedrijf als in marktomstandigheden die onzeker zijn. Voor het mkb zijn er nationale en Europese subsidies beschikbaar, zoals het Nationaal Groeifonds, de MIT-regeling, Horizon Europe, EFRO en Interreg. Het brede mkb in Twente is vooral gericht op hun primaire bedrijfsvoering en heeft vaak minder capaciteit in huis om in te zetten op ontwikkelingen die relevant zijn voor de middellange- tot lange termijn. Tijdens de uitvoering van de Agenda voor Twente verlagen we deze drempel voor het brede mkb en bieden we kansen om succesvol aan een Europese en landelijke programma's mee te doen. Daarnaast zijn nieuwe businessmodellen nodig om bedrijven weerbaar te maken en gezond te houden naar de toekomst. Denk hierbij aan het overgaan van een product- naar een diensten-georiënteerd businessmodel. Maar ook aan kansen die vanuit de transitie naar een circulaire economie en digitalisering ontstaan. Novel-T is ***Innovate-Go*** gestart, het versnellingsprogramma voor het mkb . Daarnaast stimuleren we het ontstaan van nieuwe bedrijvigheid via valorisatie van kennis (start-ups). Daar is Twente nationaal koploper in. Het is ook van groot belang dat deze ontstane nieuwe bedrijven in staat zijn door te groeien (scale-ups).

Doelstelling:
Versterken van de concurrentiepositie van Twentse bedrijven door ze te ondersteunen bij het verbeteren van hun innovatiekracht, het ontwikkelen van nieuwe businessmodellen en het financieren van groei. Hierdoor zijn bedrijven sneller en beter in staat om in te spelen op kansrijke nieuwe ontwikkelingen, hun marktpotentie te verzilveren en bij te dragen aan maatschappelijke opgaven.

Toekomstige eisen

De maatschappij, de overheid én de markt stellen steeds meer eisen aan bedrijven op het gebied van duurzaamheid, circulariteit en digitalisering. De Agenda voor Twente helpt bedrijven om daarmee een start te maken en om ze bij volgende stappen te ondersteunen. Bijvoorbeeld via bestaande programma's zoals ***CESI-ON*** (Circulaire Economie Smart Industry Oost-Nederland), gericht op ondernemers in de maakindustrie die circulair willen ondernemen. Ook digitalisering van machines en productieprocessen, automatisering van waardeketens en slimme inzet van ICT zijn noodzakelijk voor het voortbestaan van bedrijven. Voor het brede bedrijfsleven is het een grote uitdaging de juiste strategische keuzes te maken om dit veranderingsproces binnen het bedrijf effectief en efficiënt vorm te geven. De recent opgerichte ***European Digital Innovation Hub*** (EDIH) is de centrale spil voor digitalisering binnen mkb-bedrijven in de maakindustrie, agri-food en MedTech. ***BOOST Robotics EastNL*** gaat vanaf januari 2023 helpen bij de inzet van de juiste digitaliseringsmogelijkheden voor bedrijven. Twente Board vindt het belangrijk dat het brede mkb toegang heeft tot deze initiatieven.

Doelstelling:
Bedrijven weerbaar en toekomstbestendig houden, door ze te ondersteunen met methodes op het gebied van digitalisering, duurzaamheid en circulariteit. Bijkomend effect is dat door digitalisering en automatisering de arbeidsproductiviteit wordt vergroot en daarmee de druk op de (toekomstige) arbeidsmarkt minder wordt.

Medewerkers

De spanning op de arbeidsmarkt is momenteel groot. Naast een tekort aan theoretisch opgeleiden, is er vooral veel vraag naar vakmensen. Het is van groot belang dat het bedrijfsleven het gehele arbeidspotentieel in Twente goed en breed benut. Het aantrekken en behouden van talent en het om- of bijscholen van medewerkers voor beroepen van de toekomst zijn belangrijke uitdagingen voor bedrijven. Ook in tijden van recessie is het voor ondernemers belangrijk om de mogelijkheden te vinden om het talent van medewerkers te ontwikkelen en blijvend in te zetten. Modern werkgeverschap is van groot belang voor het onderscheidend vermogen van bedrijven en voor het binden en boeien van talent. Dat is een individuele opgave voor een bedrijf, maar ook en collectieve opgave voor het bedrijfsleven. Doel is dat medewerkers met plezier in Twente wonen, werken en leven. Daar spelen de programma's beschreven in het hoofdstuk Talent op in.

Doelstelling:
Aantrekken en behouden van talent, om- en bijscholen van medewerkers en stimuleren van de brede inzet van talent, zodat het potentieel maximaal wordt aangewend en het aantal openstaande vacatures in Twente vermindert.

Bedrijfscultuur

Een sterk Twents bedrijfsleven is niet alleen te realiseren met ondernemerschap, toekomstbestendig zijn en het aantrekken, opleiden en behouden van medewerkers. Het succes van een sterk bedrijfsleven staat of valt ook met de kwaliteit en de diversiteit van mensen. Verrassende inzichten en onconventionele oplossingen ontstaan door een samenspel van zienswijzen, culturen, kennis en ervaringen. Een sterk Twents bedrijfsleven vraagt om een eigentijdse bedrijfscultuur. Toekomstgerichte organisaties staan midden in de samenleving, zijn omgevingssensitief en hebben een moreel kompas. Adaptief vermogen, weerbaarheid en veerkracht zijn hierbij cruciaal. Bijvoorbeeld door middel van inclusief ondernemen en internationaal talent opnemen op de werkvloer. Het ***WTC Expat Center East Netherlands*** richt zich op het ondersteunen van internationaal talent in de regio. Aanbevelingen van het onderzoek 'Diversity & Inclusion', uitgevoerd door drie internationale studenten van de Universiteit Twente, bieden inspiratie. Voor dit programma is het bedrijfsleven in de lead, zij bepalen waar wel of geen en op welk moment behoefte aan is.

Doelstelling:
Vergroten van het aanpassingsvermogen op het gebied van bedrijfscultuur, diversiteit, creativiteit en inclusie, om te helpen bij het opnemen van internationale medewerkers binnen bedrijven en diversiteit te zien als oplossing voor onder andere het vergroten van het innovatief vermogen van het Twentse bedrijfsleven.

JOHN VAN DER VEGT (ROC VAN TWENTE)

HOTSPOT
TALENT
LEVENLANG
ONTWIKKELE
KENNISWERK
VAKKRACHTE
TECHNIEK
OPLEIDI
STUDE

3

TALENT

Iedere inwoner van Twente die kan werken doet dit met zijn of haar eigen persoonlijke talenten. Dit talent is nodig, want de spanning op de arbeidsmarkt in de breedte is groot. In veel sectoren is er een tekort aan personeel, vooral als het gaat om technici, zorgpersoneel en onderwijskrachten. Voor praktische beroepen zijn de directe gevolgen daarvan groot. Het belang en de waardering van vakmanschap heeft daarom een prominente positie in de Agenda voor Twente. Talent is een breed programma gericht op het aantrekken, opleiden en behouden van zo veel mogelijk talent op alle niveaus. Twente Board ziet dit als de belangrijkste randvoorwaarde om haar sociaaleconomische agenda waar te maken. Het unieke profiel van Twente als de groene, technologische topregio moet daarom nog bekender worden bij talentvolle mensen binnen en buiten Twente. Zij moeten zien en horen welke bedrijven en carrièrekansen er zijn in Twente. Daarvoor zijn de beschikbaarheid van voldoende (betaalbare) woningen, een goede bereikbaarheid van de regio, een breed cultureel aanbod en evenementen en recreatiemogelijkheden essentieel. Daarom richt de Agenda voor Twente zich op een integrale aanpak om de juiste randvoorwaarden te scheppen. We zetten in op vier programma's, maar de komende jaren kunnen thema's worden toegevoegd.

Vergroten van het aantal technici

De maakindustrie in Twente is sterk. De afgelopen 10 jaar is het aantal techniekbanen in Twente gestegen met 4%. De verwachting is dat de komende jaren de vraag naar technisch geschoolde mensen verder zal toenemen. Enerzijds door vergrijzing, anderzijds om de grote maatschappelijke ambities in Nederland en Europa waar te maken, in de energietransitie, in de zorg en de verduurzaming van de woningbouw. Daarom is een grotere instroom van het aantal technische studenten nodig en daarmee moet het aanbod van technische docenten ook vergroten. Dit vraagt middelen om de daarvoor nodige onderwijsvernieuwing aan te pakken. Het technisch profiel van Twente moet de komende jaren versterkt worden. De regio heeft een aantrekkelijk aanbod van techniekopleidingen op mbo, hbo en universitair niveau. ROC van Twente ontwikkelt continue nieuwe, praktijkgerichte opleidingsvormen. Saxion Hogeschool investeert fors in toepasbaar, technisch onderzoek. En de Universiteit Twente zou tot 2030, in beheersbare stappen, door moeten groeien naar 25.000 studenten om te voldoen aan de landelijke behoefte aan afgestudeerden. Om kinderen al jong te interesseren voor techniek, betrekken we het Primair Onderwijs (PO) en Voortgezet Onderwijs (VO) bij Twente Board. Want het aandeel scholieren dat kiest voor een technisch profiel op het VO neemt af, evenals het aandeel scholieren dat kiest voor een technische vervolgstudie. Dat geldt voor op alle opleidingsniveaus. ***Techniekpact***, sinds 2021 onderdeel van Twente Board,

draagt bij aan de instroom en ontwikkeling van technisch talent met sterke betrokkenheid vanuit het bedrijfsleven. Twente kent veel initiatieven, waaronder het ***Sterk Techniek Onderwijs***, ***TechYourFuture***, ***Ontdek High Tech***, ***Pre-U***, ***Career Day On Tour***, ***Maakplaatsen***, ***Meiden in Techniek*** en Wetenschap- en Techniekvouchers. De uitdaging is om deze initiatieven programmatisch met elkaar te verbinden en meer aantrekkingskracht te hebben op het bedrijfsleven. Nationaal zijn er veel stimuleringsregelingen om de jeugd te interesseren voor techniek. Bijvoorbeeld om digitale vaardigheden in het PO en de onderbouw van het VO te vergroten en het ***Platform Talent voor Techniek*** dat landelijk de promotie van techniek coördineert. Daarnaast investeert het ministerie van OCW jaarlijks €30 miljoen in het hbo om het opleidingsaanbod in tekortsectoren te versterken en de instroom van studenten te vergroten en in loopbaanoriëntatie en -begeleiding om mbo-scholieren te stimuleren een keuze te maken voor een opleiding met een goed perspectief op de arbeidsmarkt. Via sectorplannen worden extra universitaire docenten aangesteld om opleidingen in de tekortsectoren te verzorgen.

TechniekPact

Doelstelling:
Het vergroten van de instroom in de techniekopleidingen door in samenwerking met PO en VO, de noodzakelijke voorwaarden te scheppen om scholieren op keuzemomenten te interesseren voor techniek en gezamenlijk een aantrekkelijk aanbod van techniekopleidingen aan te bieden dat aansluit bij de behoeften van het bedrijfsleven.

Leven Lang Ontwikkelen van talent

Door de krapte op de arbeidsmarkt neemt het belang van Leven Lang Ontwikkelen (LLO) steeds verder toe. Het bedienen van het (mkb) bedrijfsleven met een goed aanbod vanuit onderwijsinstellingen is een belangrijke uitdaging. Maar het aanbod moet ook inspelen op wat werknemers drijft om zich te laten om- of bijscholen. Naast de ontwikkeling van een passend onderwijsaanbod speelt de (leer)cultuur binnen de bedrijven een grote rol. In de Agenda voor Twente gaat LLO over omscholing en bijscholing. Daarbij wordt in de uitvoering actief verbinding gezocht met de arbeidsmarktregio Twente. Omscholing richt zich op het maken van een switch naar tekortsectoren zoals het onderwijs, de zorg en techniek. Bijscholing richt zich op professionals die hun kennisniveau op peil willen houden of willen verbreden. Dat maakt dat mensen langer en beter professioneel inzetbaar blijven en zorgt voor meer werkgeluk. Zowel de Universiteit Twente als Saxion Hogeschool als ROC van Twente hebben bestaand aanbod voor LLO. ***Het Twents Fonds voor Vakmanschap*** is landelijk een voorbeeld van een vernieuwende aanpak om mensen om- en bij te scholen op mbo-niveau. ***FastSwitch*** kent een vergelijkbare aanpak vanuit het hbo-onderwijs. Het opleidingscentrum ***Kampus*** in Rijssen/Holten richt zich op het opleiden van nieuwe vakkrachten en het om- en bijscholen van de bestaande beroepsbevolking in sectoren zoals de bouw, installatietechniek, machinebouw, logistiek en zorg. Maar ook het bedrijfsleven neemt initiatieven zoals de ***Triple-T Academy*** in Almelo, ***Nedap Academy***, ***TechWise Twente*** en het Centrum voor innovatief Vakmanschap. Bundeling van al dit aanbod is nodig om het bedrijfsleven beter te bedienen.

Nationaal zijn er veel regelingen om het LLO te financieren, bijvoorbeeld via het LLO-katalysator binnen het Nationaal Groeifonds, dat zich in Twente het eerste jaar in de uitvoering richt op de energie- en grondstoffentransitie. De SLIM regeling is gericht op het mkb bedrijfsleven en het STAP budget is gericht op de individuele behoefte van mensen. Al deze financieringsmiddelen kenmerken zich door een projectmatig en dus tijdelijk karakter. De uitdaging is om te zorgen dat met deze middelen structurele oplossingen ontstaan. Een grote uitdaging daarbij is dat publiek bekostigde onderwijsinstellingen hun publieke financiering niet mogen inzetten voor een LLO-aanbod. Daarom zet Twente Board zich in om LLO tot een wettelijke taak te maken voor publiek bekostigde onderwijsinstellingen, gericht op de behoefte van bedrijven.

IKBINDR

Doelstelling:
Via om- en bijscholing zorgen voor voldoende theoretisch en praktisch opgeleide vakmensen, met focus op beroepen gerelateerd aan de strategie van Twente Board en de tekortsectoren, en daarmee de arbeidsmarkt passend maken bij de toekomstige behoeften van werknemers en werkgevers.

Aantrekken en behouden van internationale kenniswerkers en talent

Aantallen studenten die beschikbaar komen op de arbeidsmarkt lopen terug. Naast de bestaande krapte op de arbeidsmarkt gaan de demografische krimp en vergrijzing op de langere termijn extra impact hebben. De Agenda voor Twente richt zich daarom op het aantrekken en het behouden van internationale studenten en werknemers. Saxion Hogeschool en de Universiteit Twente leiden veel internationale studenten op. Het grootste deel trekt na hun studie weg uit de regio, maar uit onderzoek blijkt dat 57% van de internationale studenten in Nederland zou willen blijven. De Universiteit Twente start in 2022 met de minor 'Going Dutch' om internationale studenten klaar te stomen voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Het ***Connect Forward*** programma richt zich op het vroegtijdig matchen van internationale studenten en het Twentse bedrijfsleven, met als recente spin-off het realiseren van 'bijbanen' voor Oekraïense en Russische studenten. De reguliere activiteiten gericht op internationaal talent en kenniswerkers van het WTC Expat Center East Netherlands breiden zich uit. Bijvoorbeeld via het pilot project 'Happy to be in Twente' in ontwikkeling in samenwerking met het Twentse bedrijfsleven. Bij deze initiatieven staat de behoefte van bedrijven centraal en is specifiek aandacht voor de ontwikkeling die veel mkb-bedrijven nog moeten doormaken om dit internationaal talent op te nemen.

Doelstelling:
Het verhogen van de zogenoemde stay-rate van internationale studenten, door ondersteuning van Twentse bedrijven die willen pionieren en/of ervaring hebben met internationaal talent en ambassadeur zijn, met oog voor schaalbaarheid van de oplossingen naar het bredere bedrijfsleven in de regio.

Twente als 'the place to be' voor studenten en werkenden

Twente moet zich ontwikkelen van blindspot naar hotspot voor talent. Onderwijs- en kennisinstellingen, ondernemers en overheid moeten goed inspelen op de wensen en behoeften van talent, om ze aan te trekken en te behouden voor de regio. Voor zowel studenten als werkend talent geldt dat ze zich moeten kunnen identificeren met Twente als 'the place to be'. Zij moeten zien en horen welke bedrijven en carrièrekansen er zijn in Twente. In de afgelopen jaren is het platform ***Twente.com*** ontwikkeld als de digitale hub voor talent en bedrijven. Door middel van campagnes en storytelling maken studenten, werkzoekenden, ondernemers, wetenschappers en bestuurders op een laagdrempelige manier kennis met Twentse innovaties, bedrijven, de Twentse mentaliteit en het leefklimaat. Belangrijk onderdeel van Twente.com is het job- en bedrijvenportal, waar bedrijfsleven bijdraagt om talent te bereiken. Om de bekendheid van Twente te vergroten worden campagnes gelanceerd onder andere gericht op het aantrekken en behouden van (inter)nationaal talent. Zoals de 'hunkertukker' weer laten verlangen naar zijn of haar Twente via de '***Twente leeft***' campagne. Met een roots campagne stimuleren we de doelgroep 12 tot 18-jarigen om te kiezen voor techniek en om in de regio hun studie te doen. Veel regionale partijen doen natuurlijk aan eigen profilering en marketing. Zo positioneren de kennis- en onderwijsinstellingen zich richting nieuwe studenten en houden ze contact met hun afgestudeerde studenten. Zetten bedrijven in op het werven van nieuw talent. Organiseren bedrijfsnetwerken netwerkbijeenkomsten zoals het ***Campus Café***, een initiatief vanuit de topwerklocaties in Twente. Het wordt de komende jaren een belangrijke opgave om deze regionaal initiatieven met elkaar te verbinden en zo een eenduidig beeld van Twente naar buiten te brengen naar gerichte doelgroepen. Daarbij richt de Agenda voor Twente zich in bijzonder op het techniekprofiel van Twente.

Doelstelling:
Twente van blindspot naar hotspot maken voor talent en werkenden op alle niveaus vanuit het profiel van groene, technologische topregio.

International School Twente

GITHA VAN VILSTEREN (LANDGOED DE WILMERSBERG)

WONINGBOUW
CULTUUR
VOORZIENING
VESTIGINGSK
LEEFBAARHE
TOPWERKLOO
ZELFONTPLOO

4

OPTIMAAL WOON-, WERK, EN LEEFKLIMAAT

Geen Bruto Twents Geluk, zonder een prettige en bereikbare regio om te wonen, te werken en te leven. De Agenda voor Twente zet sterk in op het aantrekken en behouden van talent. Daar horen voldoende betaalbare woningen bij, maar ook een breed en passend cultureel aanbod, evenementen en mogelijkheden om te recreëren. En als Twente een aantrekkelijke regio wil zijn voor nieuwe bedrijven om zich te vestigen of uit te breiden, moet er voldoende (nieuwe) bedrijfsruimte zijn en moet Twente goede bereikbaar zijn over weg, water, spoor en door de lucht. Het creëren van een optimaal woon- werk- en leefklimaat ziet Twente Board als noodzakelijke randvoorwaarde voor een sterk Twents bedrijfsleven en het aanpakken van de talentopgave. Het eigenaarschap van dit thema ligt bij de overheid. De rol van Twente Board richt zich op het signaleren, aanjagen en verbinden binnen dit thema door een stip op de horizon te zetten en om regionale partners in Twente en daarbuiten uit te dagen.

Woningbouw voor inwoners

Het Rijk heeft de ambitie om 100.000 woningen per jaar te bouwen. Een ambitie waarvan Twente een deel voor haar rekening kan en wil nemen. Oost-Nederland, en daarmee Twente, biedt zich aan als sterk alternatief voor de Randstad, waar elke euro beter rendeert voor de toekomst. Veel wo-studenten en in mindere mate hbo-studenten trekken na hun studie weg uit Twente, maar dat talent is hard nodig voor onze bedrijven. Het aantrekken en behouden van dit talent vraagt om voldoende (betaalbare) woningen. Dat vraagt om een versnelling van de woningbouw en verduurzaming van de bestaande woningbouw. En voor jong talent is stedelijke dynamiek nodig. Er liggen kansen bijvoorbeeld rond de spoorzones in Hengelo, Enschede en Almelo om een woon- en leefklimaat te creëren waar deze stedelijke dynamiek zichtbaar is. Maar de Twentse woningvoorraad moet ook aantrekkelijk zijn voor andere doelgroepen met verschillende woonwensen en moet flexibel in kunnen spelen op veranderingen. Dat moet leiden tot een gevarieerd woonmilieu, met voldoende doorstroommogelijkheden, waar duurzaam en betaalbaar wonen in een groen en gezond leefklimaat mogelijk is. De Agenda voor Twente onderstreept daarmee het belang van een integrale leefvisie die verder gaat dan alleen wonen. Het is vooral aan de overheid om hier invulling aan te geven. De dynamiek van de stad en de aantrekkelijkheid van het landelijk gebied zijn daarvoor nodig. Waar een stad tegen (bouw)grenzen aanloopt, staan maatschappelijke voorzieningen onder druk in kleinere gemeenten, waar de vergrijzing, verdwijnen van faciliteiten en teruglopende ledenaantallen bij verenigingen zichtbaar zijn. Het zorgen voor voldoende doorstroommogelijkheden op de woningmarkt is belangrijk. Veel jong talent begint de wooncarrière in de

stad, om na een aantal jaar bijvoorbeeld bewust te kiezen voor de kwaliteit van het landelijk gebied. En in plattelandsgemeenten moet voldoende woningaanbod zijn voor starters. Daarnaast is klimaatadaptie een opgave in zowel het stedelijk als het landelijk gebied. Binnen de ***regionale woonagenda Twente*** staan de specifieke behoeften en kenmerken van de 14 Twentse gemeenten centraal. In deze woonagenda worden sleutelprojecten genoemd die prioriteit hebben in de ontwikkeling. Uitvoering van deze projecten is voor Twente een belangrijke voorwaarde om talent aan te trekken en te behouden. Belangrijk is om de ambitie in de woningbouw te versnellen. Twente Board signaleert en agendeert deze noodzaak tot versnelling, bijvoorbeeld als het gaat om afstemmen van behoeften en belangen en het versnellen van vergunningsverlening en procedures. Daarnaast liggen voor de bouwsector, kennis- en onderwijsinstellingen en overheid in Twente kansen om koploper te worden op het gebied van industrialisatie en duurzame bouwtechnieken.

Pioneering, verduurzamen bouw

Doelstelling:
De woningbouwambities en verstedelijkingsopgave van Twente moet een plek krijgen in de verkenning van het Rijk in relatie tot de NOVEX en in de bestuurlijke afspraken tussen de provincie Overijssel en het Rijk. Twente Board helpt mee om deze ambitie te realiseren, onder andere in de Public Affairs en door het aanjagen van het versnellen van de woningbouw voor specifieke doelgroepen.

Vestigingsklimaat voor bedrijven

Nederland heeft een goed vestigingsklimaat voor bedrijven, maar er zijn ***zorgen dat dit achteruit gaat***. Twente is een sterke en ondernemende regio, met veel innovatieve (mkb) bedrijven, een sterke maakindustrie en ondernemende startups. De Agenda voor Twente zet vol in op een sterk Twents bedrijfsleven. Daarvoor is het van groot belang om de basisvestigingsvoorwaarden op orde te hebben. De beschikbare bedrijfsruimte staat de komende jaren onder druk. Dit beperkt de kansen voor bedrijven om te groeien en voor nieuwe bedrijven om zich in Twente te vestigen. Daarnaast zijn er uitdagingen op het gebied van de energievoorziening op en verduurzaming van bedrijventerreinen.

Om aantrekkelijk te blijven moeten we bestaande bedrijfsterreinen opknappen, herinrichten en verduurzamen, goed voor de leefbaarheid van de regio. Door ondernemerschap en het techniekprofiel van Twente te koppelen aan de andere sterktes van Twente, zoals een aantrekkelijk woon- en leefklimaat, ontstaat er synergie. Dat zien we bijvoorbeeld op de topwerklocaties ***Kennispark Twente***, ***Technology Base***, ***XL Businesspark*** en ***High Tech Systems Park***. In de profilering en positionering van Twente, richt de Agenda voor Twente zich op deze vier Twentse topwerklocaties. Ze hebben aantrekkingskracht op bedrijven buiten Twente om zich mogelijk te vestigen in Twente.
Daar zetten we in de strategische acquisitie samen met Oost NL en regionale partners op in. De komende periode ontwikkelen zich mogelijk nieuwe bedrijventerreinen met een duidelijk onderscheidend profiel. Dit draagt bij aan de profilering van Twente als groene, technologische topregio.

Doelstelling:
Het in lijn brengen van de programmering van voldoende bedrijventerreinen als antwoord op de toekomstige ruimtevraag. Twente Board signaleert, verbindt en jaagt aan in deze opgave om de ambitie voor een sterk Twents bedrijfsleven waar te maken en is actief betrokken om de topwerklocaties in Twente, ieder vanuit een eigen profiel, samen met regionale partners te profileren en daarmee Twente te positioneren als groene, technologische topregio.

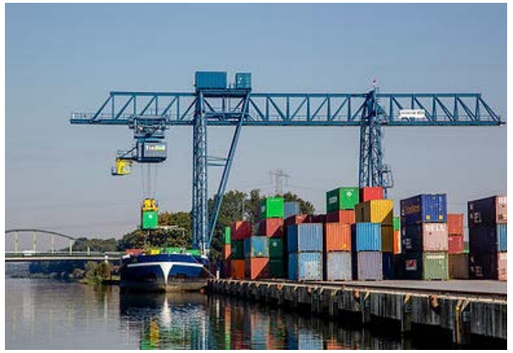

Van een vrijetijdseconomie naar een Vrij zijn-economie

Twente kent een prachtige natuur. Deze willen we doorgeven aan volgende generaties. Jong en oud willen prettig kunnen wonen, leven en recreëren in een groen, gezond en veilig Twente. Naast natuur dragen het cultureel aanbod, de festivals en evenementen bij aan een prettig leefklimaat. Mooie voorbeelden zijn theaterproducties die het verhaal van Twente vertellen, het Makersfestival en GOGBOT, die Twente nationaal op de kaart zetten. Vanuit de vrijetijdseconomie sector wordt ingezet om van toerisme en recreatie naar een visie en strategie te komen die het geluk van bewoners direct verbindt met het gevoel van ultiem vrij zijn bij bezoekers. ‘Vrij zijn in Twente’ is de vlag waaronder iedereen uitgenodigd wordt om samen te werken, om de stad en het land opnieuw te verbinden en vooral om onze identiteit als Tukker en onze historie in te zetten als belangrijke waarden in het merk Twente. Door van Twente de ultieme ‘Vrij zijn economie’ te maken

ontstaat er nieuwe richting, vitaliteit en aantrekkingskracht voor de hele regio. Invulling van deze visie gebeurt vanuit vier pijlers. Het gaat om leef- en vestigingsklimaat. Niet alleen woningbouw, maar om een bredere invulling van leven in Twente naar de behoefte van verschillende doelgroepen. Het gaat om talent aantrekken en behouden. Daarvoor moet het vrijetijdsaanbod op orde zijn en binnen de doelgroep talent komt meer focus te liggen op jongere leeftijdsgroepen zoals millennials en hun kinderen. Het gaat om Tukkertrots en om de Hunkertukker die graag terugkeert naar Twente. Het gaat om het positioneren van Twente als een regio waar je wil zijn, om te wonen, te werken en te ontspannen. En het gaat tot slot om de vrijetijdseconomie als economische sector. Deze sector wil innovatiever worden, meer gebruik maken van digitale techniek en verduurzamen. Twente Board ondersteunt de nieuwe strategie van Marketing Oost en het belang om Twente op de kaart te zetten. Dat vraagt samenwerking tussen Twente Board en Marketing Oost. Waar Twente Board verantwoordelijk is voor de positionering en marketing van de groene, technologische topregio, is Marketing Oost verantwoordelijk voor het positioneren van Twente als aantrekkelijke regio om te zijn en te recreëren via het platform ***Visittwente.com***. Dit platform wordt apart gefinancierd vanuit de 14 Twentse gemeenten. Vanuit de begroting van Twente Board wordt de beleidscapaciteit op vrijetijdseconomie gefinancierd die in dienst is van de Gemeenschappelijke Regeling Recreatie. Daarnaast is Twente Board vertegenwoordigd in het bestuurlijk overleg Vrijetijdseconomie (VTE).

Marketing Oost

Doelstelling:
Het behouden en verder ontwikkelen van een gevarieerd recreatief aanbod in Twente, waardoor we in staat zijn om talent te behouden en aan te trekken en Twente te positioneren als groene, technologische topregio.

Culturele voorzieningen voor leefbaarheid

De aanwezigheid van culturele instellingen, evenementen en creatieve broedplaatsen zorgt voor een verhoging van de algehele kwaliteit van wonen, werken en leven. Het trekt talent en creativiteit aan, wat een belangrijke voorwaarde is voor een sterk Twents bedrijfsleven en draagt bij aan het Bruto Twents Geluk. Talent in Twente ervaart het bestaande culturele aanbod in Twente als traditioneel, conservatief en te weinig divers. Het type voorzieningen sluit onvoldoende aan bij de vraag van verschillende doelgroepen en om het profiel van Twente als creatieve, innovatieve en technische regio neer te zetten. Cultuur vindt plaats op allerlei plekken, zoals de bibliotheken en schouwburgen, in de stad en het achterland. Mooi voorbeeld daarvan zijn de creatieve broedplaatsen die in de afgelopen drie jaar overal in Twente zijn gerealiseerd. Er moet ruimte zijn voor hoogwaardige programmering en een gevarieerd aanbod dat meer van onderop ontstaat. Dat maakt de regio interessant, versterkt de culturele sector en stimuleert cultureel ondernemerschap. Twente kent maakplaatsen gericht op jong talent. Het is de ambitie in elke Twentse gemeente minstens één faciliteit te hebben waar jongeren bezig kunnen zijn met hun talenten. Zo ontplooien jongeren hun creatieve, technische en innovatieve talenten voor de toekomst In Twente. Het cultureel aanbod en beleid wordt door de 14 Twentse gemeenten afgestemd samen met de provincie Overijssel.

Creatieve broedplaatsen

Doelstelling:
Het behouden en verder ontwikkelen van een gevarieerd cultureel aanbod, dat moet bijdragen in het aantrekken van Talent en in het positief positioneren van Twente als groene, technologische topregio. Twente Board is klankbord, verbinder en aanjager om het culturele klimaat te verbeteren en agendeert om de juiste ontwikkelingen in de regio te realiseren.

HERMAN REINTEN (REINTENINFRA)

5

BETERE VERBINDINGEN MOBILITEIT LOGISTIEK WATER, WEG, SPOOR VERSNE VERBR

BEREIKBAARHEID

Nederland staat voor een grote woningbouwopgave. Door deze opgave te koppelen aan mobiliteit hoeft deze groei niet alleen in de Randstad plaats te vinden. Als gevolg van de coronacrisis is digitaal werken op afstand normaler geworden. Daarnaast is er groeiende waardering voor meer leefruimte en een toenemende trek van mensen van de Randstad naar 'de regio'. Het Rijk moet daarom inzetten op betere verbindingen tussen Randstad en regio. Een goede bereikbaarheid per water, weg en spoor maakt Twente aantrekkelijker voor bedrijven en talent om zich te vestigen. Uit diverse onderzoeken blijkt dat het beter verbinden van Twente met omliggende economische kernen zoals regio Zwolle, Arnhem/Nijmegen en Münster belangrijk is. In de afgelopen jaren zijn op dat gebied successen behaald, zoals de versnelde verbreding van de A1, aanleg van de N18 en de aanpak van knooppunt Azelo-Buren.

Ook zijn er afspraken gemaakt met het Rijk over aanpak van de N35 en het verbeteren van de veiligheid op de N36. De spoorwensen van Twente zijn opgenomen in het ***Toekomstbeeld OV 2040***. De verbinding Amsterdam-Twente-Berlijn en verder, onderdeel van de zogenoemde North-Sea-Baltic corridor, is een belangrijke vervoersader voor goederen en personen tussen Randstad en Duitsland. Twente is daarbinnen een logistieke hub, centraal in Europa. De verdieping en verbreding van de Twente kanalen die in uitvoering is, zijn hiervoor belangrijk. Vanuit de toename van vervoersstromen en de Europese Green Deal ligt er nationaal een opgave om vervoer veiliger, slimmer en duurzamer te maken. De Connecting Europe Facility (CEF) biedt kansen voor cofinanciering van euregionale ambities. Daarnaast wordt in Europa geïnvesteerd in grensoverschrijdende spoorverbindingen, als alternatief voor vliegverkeer op korte afstand. Nationaal worden de middelen voor infrastructuur verdeeld via het mobiliteitsfonds en het meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Door mobiliteit te verbinden met nationale opgaven zoals wonen, economische ontwikkeling en talent draagt Twente bij aan nationale agenda's. Zo huisvest bijvoorbeeld het ROC van Twente nationaal de opleiding tot machinist en er is ambitie dit te verbreden naar Duitsland in de Railacademy.

Verbinding Zwolle-Twente-Münster

TTwente Board zet in op de volwaardige opwaardering van de spoorlijn Zwolle-Twente-Münster. Eerste stap in deze ambitie is het doortrekken en elektrificeren van het spoor tussen Enschede en Münster/Dortmund (***EuregioRail***). De grote ambitie ligt in het verdubbelen van de grotendeels enkelspoorsverbinding tussen

Zwolle en Wierden, de aanpak van knooppunt Wierden, het aanpassen van stations en deze verbinding geschikt maken voor de nieuwste generatie intercitytreinen (ICNG's). Twente Board pakt de regie in de regionale lobby om deze ambitie te realiseren. Daarbij werken we samen met de provincie Overijssel en NWL (beiden lead partners), de EUREGIO, regio Zwolle en Stadt Münster en vele andere belanghebbende partijen. Het realiseren van deze ambitie vraagt aandacht op de lange termijn. De ambitie is het verkorten van de reistijd naar de Randstad onder 90 minuten, naar Zwolle onder de 35 minuten en van Amsterdam naar Berlijn onder 5 uur. Tijdens de uitvoering van de Agenda voor Twente worden hiervoor jaarlijks concrete doelen gesteld, om zo telkens een stap dichter bij deze ambitie te komen.

De EuregioRail

Mobiliteits- en bereikbaarheidsagenda

Twente kent een bredere 'Twentse mobiliteits- en bereikbaarheidsagenda'. Deze wordt uitgevoerd via de samenwerking tussen de 14 Twentse gemeenten (Twente 2050). Regionaal werken Port of Twente en provincie Overijssel samen aan de logistieke ambities van Twente. Twente Board onderschrijft de ambities vanuit deze samenwerkingsverbanden. We trekken gezamenlijk op in het realiseren van deze ambities, onder andere in de lobby naar Den Haag en Brussel. Twente Board hecht daarnaast belang aan het verbeteren van de interne bereikbaarheid van Twente, met name de bereikbaarheid van topwerklocaties in Twente en stimuleert technische innovaties op het gebied van het digitaliseren en verduurzamen van mobiliteit en logistiek.

Doelstelling:
Realiseren van een snelle, duurzame en goede bereikbaarheid van Twente via spoor, weg en water, met als doel het beter verbinden van Twente met stedelijke kernen de Randstad, regio Zwolle en bestemmingen in Duitsland. Daarbij leggen we focus op de spoorverbinding Zwolle-Twente-Münster en de spoorverbinding Randstad-Twente-Berlijn en verder.

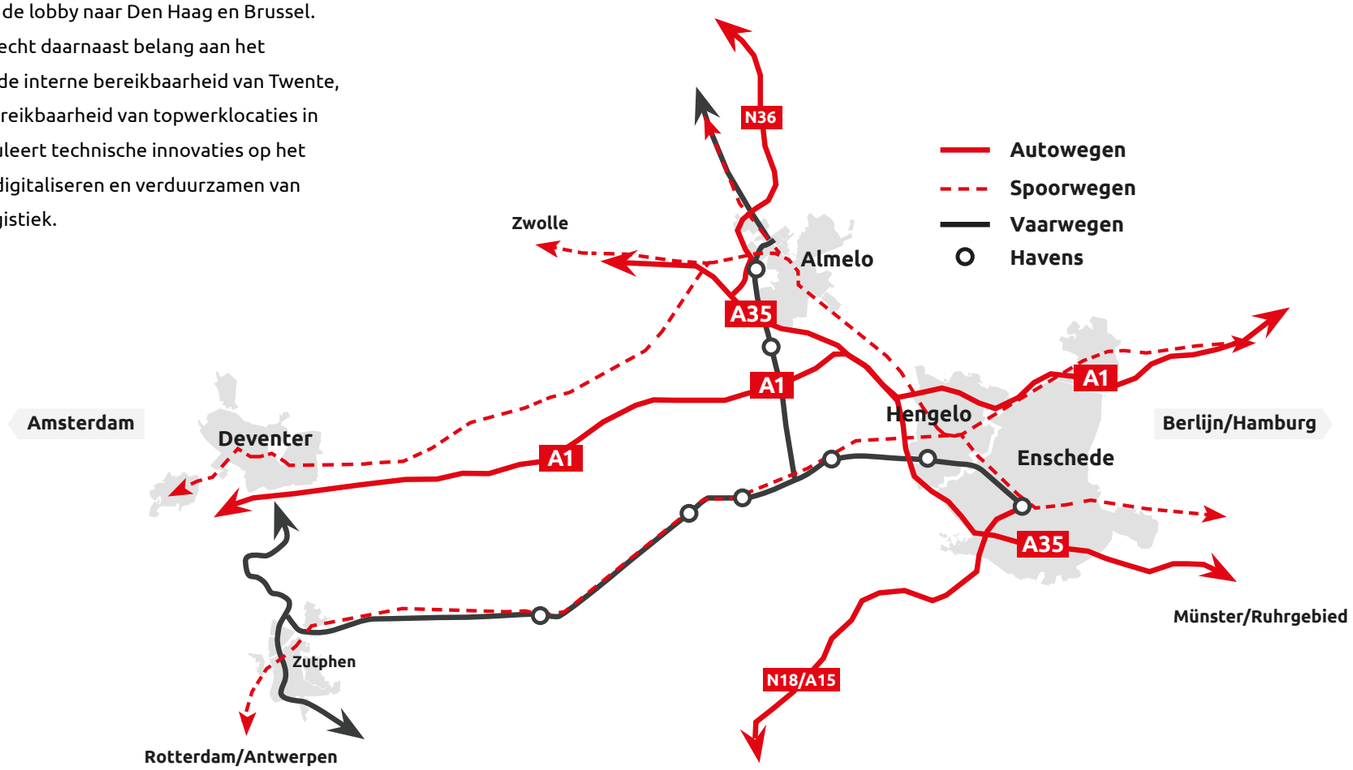

ERIK ROESINK (NX FILTRATION)

WATER
TRANSITIE
CIRCULARITEIT
DUURZAAMHEID
INNOVATIE
TECHMED
ECOSYSTEEM

FOCUS OP MAATSCHAPPELIJKE OPGAVEN

De Agenda voor Twente legt verbinding tussen de economische kracht, de kennisposities en innovatiekracht van Twente. Daarbij kiezen we voor focus op drie maatschappelijke opgaven: slimme energie, circulariteit & duurzaamheid, en innovatie in de zorg. Het zijn opgaven die voor elke inwoner in het dagelijkse leven herkenbaar zijn en ons allemaal raken. De thema's sluiten daarnaast goed aan bij agenda's van het Rijk (*Kennis- en Investeringsagenda's*) en Oost-Nederland (*Strategische Innovatie Investeringsagenda*). Het doel is om de krachten van ondernemers, kennis- en onderwijs-instellingen en overheden te bundelen en samen aan maatschappelijke opgaven te werken en economische waarde te creëren.

Nederland slim benutten

Maar de wereld van morgen is onzeker en kent veel maatschappelijke uitdagingen. Tijdens de uitvoering van de Agenda voor Twente houden we daarom oog voor technieken en innovaties die zich de komende jaren ontwikkelen en de economische kansen die deze innovaties bieden voor het Twentse bedrijfsleven. Dat betekent dat nieuwe thema's kunnen worden toegevoegd. De gekozen drie maatschappelijke opgaven dragen bij aan de brede welvaart van Twente. Dat biedt volop kansen om de Agenda voor Twente te koppelen aan nieuwe tranches van de Regio Deal.

Innovaties in de energietransitie realiseren en de levering van energie betrouwbaar en betaalbaar te houden voor onze inwoners en bedrijven. Nieuwe zorgmethoden en medische innovaties introduceren en de zorg betaalbaar en bemensbaar houden. Nieuwe verdienmodellen voor agrariërs realiseren en de kwaliteit van ons landelijk gebied verbeteren. Economische waarde met circulaire verdienmodellen realiseren en ons minder afhankelijk maken van mondiale machtsblokken voor toelevering van grondstoffen. Daarbij zijn nieuwe (sleutel) technologieën en innovaties nodig. Dat vraagt om de kennisposities van kennis- en onderwijsinstellingen goed aan te laten sluiten op de investeringsagenda's van bedrijven. Via de Agenda voor Twente bouwen we aan regionale ecosystemen rond deze thema's die impact voor Twente en de wereld realiseren. Maar we investeren niet zonder goede onderbouwing. Eerst brengen we de kracht en potentie van een ecosysteem in beeld met behulp van een ***ecosysteemanalyse***. Dat leidt tot onderbouwde keuzes, gerichte investeringen en bepaalt de rol die Twente Board daarin pakt in relatie tot andere partijen.

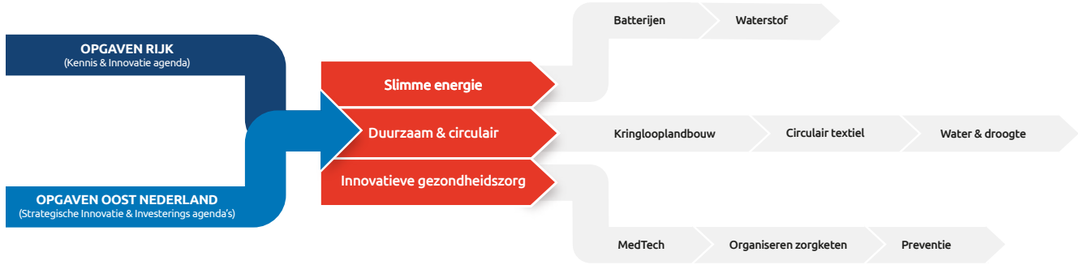

Relatie strategie en programma's met opgaven Rijk en Oost-Nederland

6.1 Slimme energie

Europa en Nederland hebben hoge ambities om de energietransitie vóór 2050 te realiseren. Dit is één van de grootste maatschappelijke uitdagingen voor de komende jaren. Hierbij spelen innovatie en techniek een cruciale rol, maar ook de beschikbaarheid van voldoende (technisch) talent op alle niveaus om deze ambities waar te maken. ***Oost-Nederland ontwikkelt zich als hét living lab*** voor energiesystemen voor decentrale opwekking, opslag en gebruik van duurzame energie. Daar liggen volop kansen voor Twentse bedrijven, in het specifiek voor de maakindustrie en voor de kennis- en onderwijsinstellingen in Twente. Denk daarbij aan energieopslag met batterijen, energieconversie met waterstoftechnologie en systeemintegratie die nodig is voor het energienet van de toekomst, maar ook aan innovaties die op korte termijn helpen bij de energietransitie. Onze ligging aan de grens, midden in Europa, maakt Twente een goede partner om Nederland te helpen de energietransitie grensoverschrijdend te versnellen en door knelpunten in wet- en regelgeving te signaleren die hiervoor belemmerend werken. De ***Regionale Energie Strategie Twente*** is bij de overheid belegd en beschrijft de regionale opgaven. Twente Board helpt mee in het oplossen van deze opgaven, bijvoorbeeld met behulp van innovatie en het behartigen van Twentse belangen in Den Haag en Brussel. Naast genoemde kansen zijn er ook zorgen. Zorgen over de leveringszekerheid van energie voor inwoners en bedrijven. En of onze energie betaalbaar blijft voor alle huishoudens en bedrijven. Ook het beschikbaar hebben van voldoende netcapaciteit om nieuwe bedrijven aan te sluiten en terug te leveren aan het net is een zorg (netcongestie). Deze zorgen zijn actueel en vragen daarom aandacht van de partners die verenigd zijn in Twente Board.

Batterijen

Batterijen vormen een cruciale rol in de transitie naar een klimaatneutrale samenleving. Denk daarbij aan toepassingen, zoals een buffer in slimme energienetten, decentrale opslag in huizen, elektrische auto's en bussen en het verduurzamen van (heavy duty) bouwapparaten. Aziatische bedrijven voorzien op dit moment voor circa 80% in de wereldwijde vraag. Door deze (te) grote afhankelijkheid investeert Europa de komende jaren fors in het ontwikkelen van eigen ontwikkel- en productieketens. Nederland wil een toonaangevende rol spelen in deze Europese agenda, onder andere via de ***Nationale Actieagenda Batterijen***. Twente heeft daarin een vooraanstaande ***kennispositie via de Universiteit Twente*** en Twente heeft een groeiend cluster aan bedrijven die actief zijn op het gebied van energietechniek en batterijen. Twente richt zich onder andere op het ontwikkelen van de batterij van de toekomst. Deze batterijen hebben meer capaciteit, laden sneller, gebruiken nieuwe materialen, zijn ontworpen voor circulariteit en zijn veilig voor (thuis)gebruik. Daarnaast richten bedrijven zich op het toepassen van batterijen in nieuwe applicaties, Battery Management Systems (ICT) en testen en recyclen van batterijen. Ook liggen er grote kansen in de samenwerking met de regio Münsterland, waar de komende jaren de ***grootste productielocatie voor batterijonderzoek*** in Europa wordt gebouwd. Door deze samenwerking leggen we een link tussen Twente en het Duitse Fraunhofer Institut, grotere Duitse eindgebruikers van batterijen en de strategische nationale en Europese onderzoeksagenda's. Bijvoorbeeld het Nationaal Groeifonds via het lopend programma ***NextGen Hightech*** en de aanvraag in ontwikkeling rondom batterijen, die wordt verwacht in het 3e kwartaal van 2022. Daarnaast het BATT4EU programma en de tweede ronde IPCEI rond het thema batterijen, die begin 2024 wordt verwacht.

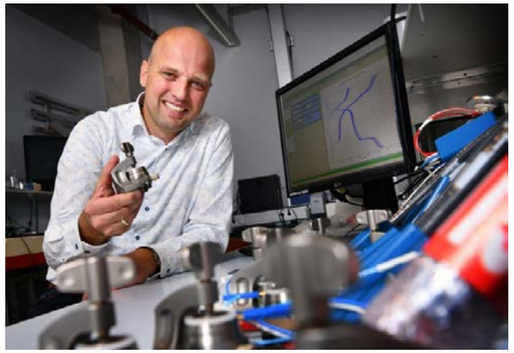

euregionaal batterijencluster

Doelstelling:
Twente verstevigt haar koppositie als hét kenniscentrum voor nieuwe generatie batterij techniek in Nederland en bouwt het ecosysteem uit door Twentse bedrijven in deze sector te versterken, concrete projecten uit te voeren en via samenwerking in de Euregio internationaal een prominente positie te verwerven.

Waterstof

Waterstof is een onmisbaar onderdeel van een klimaatneutraal energiesysteem. Het kan dienen als grondstof voor de procesindustrie, als opslagmedium, als energiedrager en mogelijk als brandstof voor transport. Groene waterstof wordt opgewekt met

behulp van duurzame energie uit wind en zon. Waterstof heeft bijzondere eigenschappen waardoor specifieke kennis, technieken en materialen nodig zijn. Voor (de conversie naar) alternatieve brandstoffen is kennis en expertise van verschillende vakgebieden nodig. Dit biedt kansen voor de Twentse maakindustrie en kennis- en onderwijsinstellingen, bijvoorbeeld in het ontwikkelen en produceren van (componenten voor) elektrolyzers, brandstofcellen en energieopslagsystemen. Inzet van nieuwe technieken en innovaties is nodig voor de toepassing van waterstof als alternatief voor fossiele brandstoffen zoals gas. Dan gaat het om verduurzaming van de industrie, verduurzaming van mobiliteit en verduurzaming van de gebouwde omgeving. Binnen de ***H2 hub Twente*** is er aandacht voor praktische toepassing van waterstof in het mkb. Waterstof is daarnaast een opslagmedium binnen het totale energiesysteem, waarmee geëxperimenteerd wordt in de New Energy Garden op XL Business Park. En de waterstofauto van het studententeam Green Team Twente is al twee keer op rij winnaar van de Shell Ecomarathon. Het Nationaal Groeifonds biedt kansen voor nieuwe waterstofinnovaties en het Klimaatfonds voor het verder ontwikkelen van een (decentrale) energievoorziening inclusief waterstoftoepassingen. The Green Deal in Europa is gericht op het verduurzamen van de energievoorziening en Horizon Europa richt zich onder andere op het thema via Hydrogen Valleys. Daarnaast biedt de Connecting Europe Facility kansen voor de toepassing van waterstof in de mobiliteit- en transportsector.

Lancering nieuwe waterstofauto UT

Doelstelling:
Het identificeren van kansen voor de Twentse maakindustrie in relatie tot waterstofsystemen en het verbinden van waterstofinitiatieven in relatie tot opgaven in netcongestie (smart energy hubs).

6.2 Circulaire economie & duurzaamheid

Het verduurzamen van de bedrijfsvoering is een belangrijke opgave voor het Twents bedrijfsleven. Dat betekent bijvoorbeeld dat producten en processen minder energie gaan verbruiken en meer gebruik gaan maken van hernieuwbare grondstoffen. De transitie naar een meer duurzame en circulaire economie biedt in veel sectoren economische kansen. Circulaire economie is een breed begrip. De Agenda voor Twente richt zich op drie thema's: kringlooplandbouw, water & droogte en circulair textiel. Het zijn onderwerpen die passen bij Twente, waar clusters zich zichtbaar vormen en waar we de economische potentie in Twente goed kunnen verbinden met, kennisposities en maatschappelijk doelen. In veel andere sectoren speelt de noodzaak tot verduurzaming ook een grote rol. De Agenda voor Twente biedt daarvoor kansen via de programma's voor een sterk Twents bedrijfsleven.

Kringlooplandbouw

Europees beleid, de stikstofopgave en de waterproblematiek gaan veel impact hebben op de landbouwsector. Nieuwe vormen van landbouw zijn nodig, zodat natuur, landschap en landbouw zich beter tot elkaar verhouden. Naast deze uitdagingen, beïnvloeden verstedelijking, bevolkingsgroei en de klimaat-, water- en biodiversiteitopgave de vraag aan de landbouw om duurzaam, betaalbaar en gezond voedsel. De agrarische sector in Twente is een sterke economische bedrijfstak, met impact op en een rol in beheer van de natuur en leefbaarheid van de regio.

In Twente zijn ruim 3.000 landbouwbedrijven actief, die meer dan de helft van het land gebruiken en waarin ruim 15.000 mensen werkzaam zijn. Naar verwachting zal 15% van de agrarisch ondernemers in de komende vijf jaar stoppen. Twente is nationaal een experimenteerregio voor de landbouw van de toekomst. Het project ***Mineral Valley Twente*** werkt aan proeftuinen voor innovaties, met kansen voor opschaling en nieuwe verdienmodellen. We experimenteren met alternatieve gewassen, het verkorten van ketens en smart farming met drones. Ook wordt er samengewerkt aan de eiwittransitie, productie van biobased materialen voor de bouw- en textielindustrie en de toepassing van lokaal biogas. Het open innovatie- en kenniscentrum ***VKON*** zet in op de transitie naar circulaire veehouderij met diergezondheid en dierenwelzijn als leidende principes. Binnen het nationale Stikstoffonds is voor de komende jaren €2,4 miljard gereserveerd voor Overijssel, waarvan circa €1 miljard voor Twente. Daarbinnen is er ruimte voor het financieren van innovaties. En voor het reduceren van stikstofuitstoot liggen er kansen door innovaties te koppelen aan het Klimaatfonds. Het IBP Vitaal Platteland richt zich op landschapsbeheer en individuele agrariërs. De doelstelling van het programma sluit aan bij Europese programma's zoals The Green Deal, Farm to Fork en LEADER voor de sociaaleconomische ontwikkeling van het platteland gericht op het opschalen van regionale projecten.

Mineral Valley Twente

Doelstelling:
Het programma richt zich op de adaptatie van (schaalbare) technieken en innovaties in de landbouw en het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen vanuit de uitgangspunten van de kringloop- en natuurinclusieve landbouw in samenhang met natuur, land en leven in het buitengebied.

Water en droogte

De afgelopen jaren betekenden een kanteling van het beeld dat we in Nederland altijd voldoende zoetwater beschikbaar hebben. In Twente viel er ook in 2022 weer significant minder neerslag en was de verdamping een stuk hoger. Grondwatervoorraden zijn daardoor kwetsbaar en droge maanden zijn direct voelbaar voor natuur en landbouw. Voor het eerst klinkt de waarschuwing dat niet elk bedrijf dat zich in Twente vestigt vanzelfsprekend van voldoende (proces)water kan worden voorzien. Droogte is dus inmiddels een voelbaar en urgent probleem. Niet alleen voor de landbouw en natuur, maar ook voor bedrijven en mogelijk in de toekomst zelfs voor huishoudens. Daarom zoeken steeds meer overheden, bedrijven en kennisinstellingen naar nieuwe technieken en oplossingen om bijvoorbeeld water te besparen, afvalwater te hergebruiken en slimmer om te gaan met schaars water. Bedrijven zoals Jotem Waterbehandeling, RWB Water, NX Filtration en Pentair zijn (inter)nationaal bekende Twentse watertechnologiebedrijven. Voor hen, maar ook voor de (hightech) maakindustrie, de grond-weg- en waterbouwbedrijven en de woningbouwsector in Twente liggen er dan ook kansen. Waarbij we kunnen voortbouwen op meer dan 50 jaar onderzoekservaring van de Universiteit Twente met membraantechnologie en de breed inzetbare kennis van de Saxion Hogeschool. Beleidsmatig werken de Twentse gemeenten, waterschap Vechtstromen, drinkwaterbedrijf Vitens en de provincie Overijssel al nauw samen aan deze opgave in ***Twents waternet***. Maar er is meer nodig.

Om de kennis en innovatiekracht van Twente op dit gebied verder te ontwikkelen en samen te werken aan water en droogte hebben Vitens, waterschap Vechtstromen, Grolsch, ENVAQUA, Universiteit Twente, Saxion Hogeschool en Pioneering daarom een nieuwe, gezamenlijke kennis, innovatie en actie agenda ontwikkeld. Met daarin korte- en lange termijn acties om droogte en waterschaarste beter in beeld te brengen, het waterbewustzijn te vergroten, samen te investeren in nieuwe proeftuinen en een brede lobby richting Den Haag en Brussel. Bijvoorbeeld om bestaande regelgeving over de prijs van drinkwater aan te passen. Want zolang deze zo laag is, zullen bedrijven, huishoudens en overheden minder snel investeren in alternatieve bronnen. Ook moeten we in Den Haag en Brussel de urgentie van deze opgave blijven adresseren. De oplossingen die Twente kan bieden moeten we kenbaar maken en we moeten (co)financiering gaan vinden voor investeringen via de EU Adaptation Mission, het Nationaal Groeifonds, het Deltaprogramma, het Waterinnovatiefonds van de NWB Bank en regionale innovatie- en investeringsfondsen, die allemaal als multipliers kunnen fungeren voor een programma rond water en droogte.

Doelstelling:
De urgentie van het onderwerp en de oplossingen kenmerkend voor Twente kenbaar maken in Nederland en Europa. Zo werken we met Twents ondernemerschap en onze unieke kennispositie mee aan het voorkomen van watertekorten en het zoveel mogelijk reduceren van schade door droogte.

Circulair textiel

De textielindustrie veroorzaakt ongeveer 20% van de wereldwijde vervuiling van schoon water en circa 10% van de wereldwijde koolstofemissie. Uit een ***recente studie*** blijkt dat we in Europa jaarlijks gemiddeld 20 kg per persoon aan nieuwe kleding kopen en ruim 10 kilo weggooien. Hiervan wordt meer dan 68% ongesorteerd verbrand. Alle Europese landen worden vanaf 2025 verplicht hun textiel apart en gesorteerd in te zamelen. Daarmee wordt textiel een belangrijke grondstof in de transitie naar een circulaire textielketen. De nationale overheid geeft circulair textiel een prominente plek in haar beleid via het programma circulaire economie en beleidsprogramma circulair textiel, alsmede de provincie Overijssel via de ***Regionale Transitieagenda Circulair Textiel***. Op de fundamenten van de oude Twentse textielindustrie, is de afgelopen jaren geïnvesteerd in een nieuwe, circulaire textielketen. Twente speelt een vooraanstaande rol in Nederland op het gebied van inzamelen en mechanisch en chemisch recyclen van textiel. De kennispositie van Saxion Hogeschool speelt hier in een belangrijke rol. Deze positie wordt niet alleen nationaal onderkend binnen het samenwerkingsverband le Valley, maar ook in Europa. In Twente werkt het cluster ***Texplus*** aan het sluiten van de circulaire textielwaardeketen. Dit doen zij door te investeren in het verhogen van de inzamelingsgraad, in recycling en in onderzoek naar hoogwaardige en duurzame toepassingen voor circulaire grondstoffen. Daarbij gaat het niet alleen om kleding, maar ook om interieurtextiel, technisch textiel

en tapijt waar nog productie plaatsvindt in Duitsland en Oost-Nederland. We zien opschaling van mechanische en chemische recycling van textiel bij Twentse bedrijven zoals Frankenhuis die een nieuwe locatie opent op XL Business Park en SaXcell in Goor. En er is een gecombineerd regionaal inzamelings- en textielsorteercentrum gerealiseerd in Enschede met kringloopwinkels voor gebruikt textiel. De ambitie in Twente is de hoeveelheid en kwaliteit van gerecycled gebruikt textiel te verhogen van 50% in 2030 naar 100% in 2050. Dat vraagt om nieuwe technieken, nieuwe vormen van (keten)samenwerking en het opschalen van nieuwe businessmodellen. Dit zorgt voor werkgelegenheid op alle opleidingsniveaus, ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In 2020 is Texplus door het Europese Comité van de Regio's erkend als 'best practice' van een regionaal circulair ecosysteem. Er is een nieuwe Europese textielstrategie waar de nadruk ligt op inzameling en recycling en binnen de Green Deal ligt de nadruk op de circulaire

economie. Daarnaast liggen er kansen over de grens in Duitsland, om te bouwen aan een euregionaal ecosysteem voor circulair textiel. Nationaal is er vanaf 2024 een innovatiefonds van de UPV-gelden (Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid) en is plastic recycling een programma binnen het Nationaal Groeifonds, als mogelijke grondstof voor textielproductie.

Doelstelling:
Doorontwikkeling van de circulaire textielketen in Twente, van laboratorium tot industriële schaal en alle stappen in de keten daartussen. Focus ligt op nieuwe toepassingen voor hoogwaardig gerecycled textiel, het identificeren en produceren van nieuwe duurzame grondstofstromen (zoals agrowaste en gerecycled plastic) en het verbeteren van sorteer- en recyclingtechnologie voor ingezameld textiel.

Circulaire textielketen

6.3 Innovatieve gezondheidszorg

Onze samenleving staat voor grote uitdagingen op het gebied van gezondheidszorg. De nationale missie is om alle Nederlanders in 2040 tenminste vijf jaar langer in goede gezondheid te laten leven en de gezondheidsverschillen tussen de laagste en hoogste sociaaleconomische groepen met 30% te laten afnemen. Om dit voor elkaar te krijgen is het nodig om de zorg dichtbij huis te organiseren, in te zetten op preventie en om nieuwe technologie in te zetten. De Agenda voor Twente richt zich op het ontwikkelen van programma's die hieraan een bijdrage leveren. Daarbij staat de gelukkige en vitale inwoner centraal en sluiten we aan op het Integraal Zorg Akkoord.

Medtech: technologie & innovatie

De zorgvraag groeit sneller dan de beschikbare middelen en mensen. Dat legt druk op de financiële, personele en maatschappelijke houdbaarheid van het zorgstelsel. Het inzetten van technologie en data biedt kansen om mensen meer regie te geven over hun eigen leven, langer zelfstandig thuis te laten wonen, eigen gezondheid te vergroten en minder afhankelijk te maken van zorg en ondersteuning. Het Rijk omarmt technologische innovaties zoals thuismonitoring. Maar

Innovatieve gezondheidszorg

versnelling van de introductie van technologieën is ook nodig. En daarvoor is sociale innovatie en meer bekendheid van (gebruik van) technologie bij van zorg- en welzijnsprofessionals en inwoners nodig. En door zorg- en welzijnspersoneel bij te scholen renderen innovaties beter. Al ruim vijftig jaar investeert Twente in het onderwerp Medtech. Hierdoor is een sterk cluster ontstaan van meer dan 110 (mkb) ondernemers, zorgaanbieders en kennis- en onderwijsinstellingen. Dit cluster zorgt voor werkgelegenheid , investeert tientallen miljoenen en trekt investeringen van buiten Twente aan. De aanwezigheid van topklinische ziekenhuizen MST en ZGT in de regio en de goede samenwerking met diverse UMC's, zoals het Radboudumc en het UKM Münster, bieden kansen voor het toepassen van innovaties aan beide zijden van de grens. In de ***MedTech Factory*** op Kennispark Twente bieden we onderzoeks- en productieruimte aan regionale starters en mkb-bedrijven actief in de biomedische industrie. Het ***TechMed Centrum*** op de Universiteit Twente staat internationaal bekend om de ontwikkeling en toepassing van nieuwe medische producten en innovaties. Saxion heeft een lectoraat Zorg en Technologie, waar de toepassing van technologie in de zorg centraal staat. En bij het ROC van Twente staat het praktoraat zorg in het teken van adoptie van technologie. Twente is één van de regio's met een Technologie & Zorg Academie (TZA) gericht op bewustwording, acceptatie, adoptie en implementatie van zorgtechnologie in de praktijk. Nationaal heeft Twente een sterke positie in het MedtechNL netwerk,

het NextGen Hightech programma en Ai Ned, waar de slimme inzet van data in de zorg aandacht heeft. In Europa liggen er volop kansen via Interreg, MATMED, I3 en het ROCKET-programma. In het samenwerkingsverband Th!nk East Netherlands positioneert Twente zich op schaal van Oost-Nederland richting deze Europese programma's.

Techmed Center

Doelstelling:
Het verder laten groeien van het Medtech Cluster Twente met nadruk op het versterken van de Twentse MedTech community, de samenwerking met andere medtech clusters in Nederland en Europa en (inter) nationale positionering en profilering van het cluster, met als doel het vergroten van de omzet van Twentse Medtech bedrijven en daarmee economische groei in Twente.

Organiseren van en innoveren in zorgketens: care & cure

Volgens het Integraal Zorgakkoord (IZA) staat de toegankelijkheid van de zorg onder druk. Het gebrek aan samenwerking tussen partijen in de keten is daarbij een belangrijk knelpunt. Regio's worden uitgedaagd om de onderlinge samenwerking te versterken, met als doel de gezondheid van inwoners te vergroten en de juiste zorg op de juiste plek te realiseren voor alle inwoners. Innovaties in de zorg en welzijn kunnen vraag naar zorg voorkomen en taken van zorg- en welzijnsprofessionals verlichten. Daarbij is het belangrijk om kennis- en onderwijsinstellingen, gemeenten, zorgaanbieders en zorgverzekeraars te laten samenwerken, om innovaties op te nemen in beleid, inkoop en wet- en regelgeving. Het rapport '***Uitweg uit de Schaarste***' laat zien dat met innovaties in de zorg ongeveer 110.000 manjaar kan worden vrijgespeeld. Daarbij is de grootste winst te behalen in de ouderenzorg en ziekenhuiszorg, maar ook in de geestelijke gezondheidszorg en gehandicaptenzorg liggen kansen. Twente biedt de ideale voedingsbodem voor innovaties in de gezondheidszorg. Op alle niveaus zijn er zorgopleidingen waar de inzet van technologie centraal. In de VVT- sector en in de welzijnsinstellingen wordt gewerkt aan innovatie. Er zijn topklinische zorginstellingen met een sterk opleidings-, wetenschaps- en innovatieprofiel. Relevante partijen in de zorg- en welzijnsketen kennen elkaar goed en werken samen. Dat is bijvoorbeeld zichtbaar in de initiatieven Twente Beter, ***Twentse Koers*** en ***SamenTwente***.

Ligging aan de grens biedt kansen voor samenwerken en opschalen van nieuwe innovaties. Twente zet in op innovaties rond thuismonitoring, begeleiding van chronische ziekten, versnelling van klinische validatie van innovaties en nieuwe virtuele zorgconcepten onder andere voor diabetici en beweegzorg. Maar ook de zorg dichter bij huis te brengen, vooral voor de groeiende groep ouderen. Er is een groot tekort aan passende woningen in de toekomst, die gebruik maken van technologie en hulpmiddelen nodig om mensen langer zelfstandig thuis te laten wonen. Partijen in de regio slaan de handen ineen om te investeren in de ontwikkeling en implementatie van nieuwe initiatieven. Voor cofinanciering wordt onder andere gekeken naar middelen vanuit het Integrale Zorg Akkoord (IZA), het ministerie VWS, de zorgverzekeraars, de topsector LSH, ZonMw en andere relevante subsidieregelingen.

Innovatie in de thuiszorg

Doelstelling:
*De Agenda voor Twente zet in op (1) procesinnovaties gericht op het optimaal inzetten en benutten van beschikbare zorgcapaciteit en implementeren en opschalen van bewezen innovaties, (2) het opschalen van technologische innovaties die bijdragen aan preventie, afremmen van medicalisering en verbeteren van de samenwerking in de keten en (3) sociale innovaties gericht op het **concept Positieve Gezondheid**, wijze van samenwerken, organiseren van zorgtaken en aansturen van zorg- en welzijnsmedewerkers.*

Preventie

Er ligt steeds meer nadruk op preventie bijvoorbeeld in het Nationaal Preventie akkoord, Integraal Zorg Akkoord en het Gezond en Actief Leven Akkoord. Hierbij wordt uitgegaan van het voorkomen van ziekte en zorg en het inzetten op gezondheid en gedrag. Het functioneren van onze inwoners en het verhogen van de kwaliteit van leven is het vertrekpunt. Er wordt breed ingezet op preventie, vroeg-signalering en het zo laagdrempelig mogelijk inzetten van ondersteuning en (alternatieven voor) zorg. Hierbij is aandacht voor de fysieke gezondheid op bekende thema's zoals overgewicht en roken, maar ook voor thema's zoals armoede, mentale gezondheid, onderwijs, veiligheid, werk, daginvulling en fysieke leefomgeving. Dat leidt tot nieuwe inzichten en kennis in de zorg, in het onderzoek en in de samenleving. Deze inzichten moeten

worden vertaald naar concrete toepassingen, therapieën en onderwijs. In Oost-Nederland is het TOPFIT programma gericht op preventie van ziekte en ziektelast met de ambitie om mensen langer gezond, fit en actief te laten leven. Dit Europese icoonproject gaat over het meer betrekken van inwoners bij onderzoek, innovatie en implementatie. Over het in een vroeg stadium voorspellen en opsporen van ziektes en kunnen leveren van zorg op afstand. Maar ook om het opleiden van zorg- en welzijnsprofessionals en het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen voor preventie en gezondheidsbevordering met concrete producten of diensten. De activiteiten worden geclusterd rond thema's zoals diabetes, hart- en vaatziekten, nierziekten, houding en bewegingsaandoeningen en recent ook mentale gezondheid. Op verzoek van de topsector Life Science & Health (LSH) is het ***TOPFIT programma*** bezig met een opschalingsinitiatief in Oost-Nederland om succesvolle en bewezen innovaties te vertalen naar nieuwe businessmodellen. In het ***TOPFIT Citizenlab*** wordt de brug tussen zorgvernieuwing en de samenleving geslagen. Hier heeft Twente nationaal een duidelijke voortrekkersrol met de ambitie om Twente tot koploper in Nederland en Europa te maken op het gebied van preventie en participatie van inwoners. Dit biedt economische kansen voor het bedrijfsleven. Daarnaast wordt binnen SamenTwente samen met onder andere de GGD Twente, ingezet op een gezond, veilig en vitaal Twente. Het grootschalige samenwerkingsprogramma Twentse Koers is gericht op gezondheid, waarbij wordt gewerkt aan regionale domein-overstijgende projecten met vele regionale partners. Nieuwe technologie gaat in dit programma een rol spelen. Denk bijvoorbeeld aan het inzetten van budgetbeheer apps en gezondheidsmonitors.

Doelstelling:
Via preventie vergroten van gezondheid van inwoners en terugdringen van ziekte en ziektelast als gevolg van een ongezonde leefstijl en leefomgeving, waardoor de zorgkosten en uitval op de arbeidsmarkt door ziekte afnemen en tegelijkertijd het 'geluk' van inwoners toeneemt. Daarbij wordt samengewerkt met o.a. SamenTwente en de Twentse Koers.

AD LOUTER (URENCO)

ONTWIKKELEN
PROGRAMMA'S
PROJECTEN
TRANSPARANT
MONITOREN
AANPAK

7

FINANCIEEL KADER EN UIGANGSPUNTEN UITVOERING

Financieel kader

Doel is om met de Agenda voor Twente 2023 – 2027 een multiplier van minimaal 8,5 op de regionale publieke middelen te realiseren. Deze multiplier komt uit een combinatie van private investeringen en andere publieke geldstromen. De provincie Overijssel is een belangrijke partner in de Agenda voor Twente, in de lobby naar Den Haag, Duitsland en Brussel en als partner in programma's en projecten. Daarom zoeken we nadrukkelijk de aansluiting bij de Strategische Innovatie Investeringsagenda van Oost-Nederland. Voor uitvoering van de Agenda voor Twente en financiering van de uitvoeringsorganisatie Twente Board Development wordt een basisbedrag per inwoner per jaar beschikbaar gesteld door de 14 Twentse gemeenten. De hoogte van dit bedrag en de opbouw van de begroting van Twente Board Development zijn bepaald bij besluitvorming tot oprichting van Twente Board in juli 2021. Deze begroting (prijspeil 2022) kent de opbouw conform onderstaand overzicht.

Het budget van uitvoeringsorganisatie Twente Board Development wordt voor ruim 80% gericht op de kerntaken, namelijk het ontwikkelen van programma's en projecten , de branding van Twente en de belangenbehartiging in Den Haag, Duitsland en Brussel.

Opbouw jaarlijkse begroting Twente Board (prijspeil 2022)	
Financiering Twente Board Development	€ 4,14
Financiële bijdrage aan programma's en projecten	€ 4,08
Financiering partners in het ecosysteem	€ 0,96
Vrijetijdseconomie	€ 0,09
Totaalbedrag per inwoner per jaar	**€ 9,27**

Bijdrage ondernemers en kennis- en onderwijsinstellingen

Ondernemers en kennis- en onderwijsinstellingen dragen op drie niveaus bij in de uitvoering van de Agenda voor Twente. Beide investeren in de Twente Board structuur. Dan gaat het bijvoorbeeld om het deelnemen en voorbereiden van de vergaderingen, organiseren van onderliggende vergaderstructuren voor draagvlak ophalen bij de achterban, het uitwerken en uitvoeren van besluiten en het profileren van Twente en behartigen van Twentse belangen in Den Haag, Duitsland en Brussel. Deze investering van de regionale private partijen wordt niet geregistreerd en wordt dus niet kwantitatief zichtbaar in voortgangsrapportages. Beide investeren daarnaast in de ontwikkeling van het ecosysteem. Bijlage 1 geeft een indicatie van deze investering over het jaar 2021. Er wordt in deze bijlage aangegeven welke investering zichtbaar is in de voortgangsrapportage 'Investeren in Twente'. Dat gebeurt voor partijen waar ook een financiële bijdrage wordt gedaan vanuit de Agenda voor Twente. Als derde niveau investeren ondernemers en kennis- en onderwijsinstellingen in programma's en concrete projecten. Deze bijdrage in projecten is vooraf niet bekend, maar wordt zichtbaar tijdens de uitvoering van projecten. Over de realisatie van deze bijdrage wordt gerapporteerd in de voortgangrapportage 'Investeren in Twente'. Ter indicatie is in de Agenda voor Twente 2018-2022 deze private bijdrage ruim €100 miljoen. Gedurende de uitvoering van de investeringsagenda komen er tot slot kansen voorbij, die we nog niet kennen. Twente Board voegt in haar jaarplan een kansenscan toe voor het komende jaar, inclusief indicatie wat nodig is deze kansen te kunnen pakken. Dat kan leiden tot een vraag om (incidentele) middelen van triple-helix partners. Daarbij wordt breed gekeken naar mogelijke financieringsbronnen en -instrumenten.

Ontwikkelen van projecten met aansluiting op het (mkb) bedrijfsleven

Belangrijke opgave tijdens de uitvoering van de Agenda voor Twente is het ontwikkelen van programma's en projecten. Daarbij zien we in de praktijk dat het een uitdaging is dit te doen vanuit ontwikkelingen en behoeften die voor het (kleine) mkb van belang zijn. Daarvoor stelt de Agenda voor Twente een ontwikkelbudget beschikbaar. Dit budget is bedoeld voor kwartiermakers en/of clustervormers die de (door) ontwikkeling van regionale ecosystemen van bedrijven rond innovaties en de strategisch maatschappelijke thema's ontwikkelen en versnellen en daarbij tevens ondersteuning bieden aan (met name kleinere) mkb bedrijven in de regio. De Twente Board beslist per keer vooraf over de inzet van dit budget en het is niet bedoeld als financiering van de uitvoeringsorganisatie Twente Board Development. De hoogte van dit budget bedraagt maximaal 12,5% van het jaarlijkse beschikbare budget voor projectbijdragen. Indien Twente Board besluit (een deel van) het ontwikkelbudget niet in te zetten, blijft dit bedrag beschikbaar voor projecten. Verantwoording over de inzet van het ontwikkelbudget vindt plaats via de jaarrekening.

Transparant monitoren

De Agenda voor Twente kan inspelen op veranderingen en actuele ontwikkelingen. Twente Board Development vertaalt daarom de Agenda voor Twente naar een jaarplan voor de uitvoering. Twente Board Development legt verantwoording af over de behaalde resultaten, de bestede middelen en eventuele bijsturing van haar activiteiten. Dat gaat aan de hand van een vaste cyclus via vier rapportages.

Het is lastig een directe relatie te leggen tussen de investeringsagenda en de economische effecten in Twente. Twente Board hecht daarom veel belang aan transparante monitoring van de resultaten en het meenemen van regionale stakeholders in wat de investeringen Twente opleveren. Daarbij vertalen wij de resultaten zo goed mogelijk naar regionale spreiding en maken we inzichtelijk op welke wijze private partijen investeren. Monitoring doen we op drie niveaus. Op projectniveau (doen we dingen goed?) worden duidelijke prestatie-indicatoren gevraagd, die SMART zijn geformuleerd. In de rapportages 'Investeren in Twente' wordt zichtbaar of deze resultaten worden behaald en hoe wordt bijgestuurd als dat nodig is. Op programmaniveau (doen we nog de goede dingen?) laten we zien hoe de resultaten van projecten bijdragen aan de programmadoelstelling. Wat is de samenhang tussen projecten en welke trends en ontwikkelingen zien we binnen het programma (zie bijlage 2). Op systeemniveau (doen we het goede?) laten we zien wat de ontwikkeling van Twente, zowel op gebied van economie als voor de brede welvaart. Daarvoor gebruiken we de Twente Index en het Bruto Twents Geluk. Beide indexen laten zien hoe Twente (meerjarig) presteert, faciliteren daarmee het goede gesprek in de regio en zullen verder evolueren tijdens de uitvoering van de Agenda voor Twente.

Document	Frequentie	Inhoud
Jaarrekening	Jaarlijks (mei)	Verantwoording besteding financiële middelen voorgaande boekjaar. Deze jaarrekening wordt ter bespreking via de colleges aangeboden aan gemeenteraden.
Jaarrapportage "Investeren in Twente"	Jaarlijks (juni)	Jaarrapportage over de behaalde resultaten binnen programma's en projecten, en inzicht in gerealiseerde publieke en private cofinanciering.
Projectenmonitor "Inversteren in Twente"	Jaarlijks (november)	Rapportage over de behaalde resultaten binnen programma's en projecten, die worden gepresenteerd tijdens het jaarlijkse Twente Event.
Jaarplan	Jaarlijks (december)	Begroting komende boekjaar, inclusief focus en activiteiten Twente Board Development.

Rollen Twente Board

De rol die Twente Board en de uitvoeringsorganisatie Twente Board Development hebben in de uitvoering van programma's kan verschillen. Bij de opstart van een programma wordt iets anders gevraagd dan wanneer er projecten binnen een programma in uitvoering zijn. Indien er al een cluster van bedrijven is, vraagt dit iets anders van Twente Board Development, dan wanneer dit cluster nog moet worden opgebouwd. In het jaarplan bepaalt Twente Board Development haar focus en geeft aan welke rollen nodig zijn in welk programma.

Proces van aanvragen

In de uitvoering van de Agenda voor Twente worden de beschreven programma's vertaald naar concrete projecten. De agenda nodigt en daagt regionale partijen uit om projecten te ontwikkelen met impact voor Twente. De uitvoeringsorganisatie Twente Board Development pakt een regierol in het ontwikkelen van deze projecten. Dat doet ze niet alleen, maar samen met regionale partners zodat de ontwikkelkracht van ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen en overheden wordt gebundeld. Twente Board werkt volgens ***een vast proces*** om een projectidee naar projectaanvraag te ontwikkelen en deze aanvraag te beoordelen. Voordat besloten wordt om te investeren in een project wordt een ecosysteemanalyse gemaakt, om deze beslissing feitelijk te onderbouwen. Twente Board Development gebruikt de ***KRACHT-criteria*** om projectaanvragen te beoordelen. Projectaanvragen kunnen opkomen vanuit aanbod, maar hebben tot doel dat er economische activiteiten ontstaan. Inbreng en betrokkenheid van het bedrijfsleven en/of instellingen die baat hebben bij het project in hun (toekomstige) bedrijfsvoering is daarmee van essentieel belang. Twente Board neemt de uiteindelijke beslissing wel of niet te investeren in een project.

Signaleren	Urgentie en kansen benoemen met onderbouwing van feiten en cijfers
Aanjagen	Partijen prikkelen, plannen vormen en projecten in beeld krijgen
Investeren	Financiële bijdragen verlenen om relevante projecten mogelijk te maken
Verbinden	Samenwerking tussen partijen en of regio's organiseren en stimuleren
Faciliteren	Partijen faciliteren en ondersteunen bij planontwikkelingen en financiering
Uitdagen	Partijen uitdagen om oplossingen te zoeken voor vraagstukken

Rollen van de Twente Board binnen programma's

RONALD SPANJERS (ROESSINGH)

ONDERNEMERSGELUID
BIJDRAGEN
AFSTEMMING
INSPANNING
INVESTEREN
NETWERKEN
THEMA'S

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: BIJDRAGE ONDERNEMERS EN ONDERWIJS AAN HET REGIONALE ECOSYSTEEM

Kwalitatieve bijdrage ondernemers en kennis- en onderwijsinstellingen

Er zijn ruim twintig bedrijfsnetwerken in Twente. De stichting Ondernemend Twente verenigd deze netwerken en belangenverenigingen om samen te bepalen welke thema's leven bij het brede (mkb) bedrijfsleven. Op deze manier later ondernemers een beter afgestemd geluid richting Twente Board horen. Ook faciliteert Ondernemend Twente de toetsing van projecten bij ondernemers, zodat er vooraf voldoende input is om het idee aan te laten sluiten bij de behoefte en uitdaging van ondernemers en organisaties. Het bestuur van de stichting vergadert 8 keer per jaar en maakt gebruikt van een Advisory Board van 20 ondernemers vanuit het brede Twentse bedrijfsleven die 6 tot 8 keer per jaar bij elkaar komen. De afstemming en inspanning om ondernemersgeluid en behoeften van ondernemers te bundelen is moeilijk kwantificeerbaar, maar wel van groot belang om de Agenda voor Twente vanuit de behoefte van het bedrijfsleven uit te voeren. Voor ieder project, waarvoor een projectbijdrage komt vanuit Twente Board, is commitment van ondernemers nodig. Dit commitment zal bestaan uit geld, kennis en/of tijd. Het is dan ook van belang dat de ondernemers vroegtijdig betrokken zijn bij een project. Om de juiste verbinding te realiseren vanuit de ondernemers investeert Ondernemend Twente in een directeur, voor 1 dag in de week en draagt bij aan de lobbystructuur van Twente (bestuurlijke inzet , uitvoeren lobbydossiers en afstemming lobbyinzet).

Het onderwijs is bezig met een vergelijkbare structuur om de hele onderwijsketen, inclusief ArtEZ, Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs, aan te haken bij de Twente Board. Dat zal eind 2022/begin 2023 formeel vormkrijgen. De afstemming en inspanning om geluid en behoeften van kennis- en onderwijsinstellingen te bundelen is moeilijk kwantificeerbaar, maar van groot belang om de Agenda voor Twente uit te voeren. Twente Board bestaat in 2022 één jaar. Om de Twente Board verder te ontwikkelen wordt de zorgsector aangehaakt. Samen met de zorgsector horen de kennisinstellingen tot de grootste werkgevers in Twente, en bundelen ze hun krachten om de grote sociaaleconomische uitdagingen aan te gaan. Daarnaast investeert het onderwijs, evenals de ondernemers, in de lobbystructuur van Twente. Novel-T speelt daarbij haar rol in het gezamenlijk naar buiten optreden voor een krachtig Twente.

Kwantitatieve bijdrage ondernemers en kennis- en onderwijsinstellingen

Ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen en overheden investeren jaarlijks samen in partners in het regionale ecosysteem. Onderstaand een overzicht van partijen die mede gefinancierd worden vanuit de Agenda voor Twente over de periode 2018 t/m 2020.

Organisatie	Bijdrage periode 2018 - 2020			
	Agenda voor Twente	Provincie Overijssel	Onderwijs/ondernemers	Overig
Onderdeel Invensteren in Twente	***€ 3.571.415***	***€ 4.780.000***	***€ 6.202.400***	***€ 1.467.500***
Novel-T	€ 1.335.000	€ 3.270.000	€ 4.557.400	€ 825.000
Twente Branding **	€ 1.075.000	€ 50.000	€ 680.000	
Techniekpact**	€ 585.000	€ 450.000	€ 450.000	
Pioneering	€ 526.415	€ 385.000	€ 515.000	€ 17.500
Business in Twente	€ 50.000	€ 625.000	pm*	€ 625.000

** Business in Twente rapporteert over verwachte (uitbreidings)investeringen van bedrijven in Twente, naar schatting > € 125 miljoen*

*** Inmiddels onderdeel van Twente Board Development*

Daarnaast zijn er veel thematische netwerken in Twente waar bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen lid van zijn, in projecten meedoen en/of formeel deelneming in hebben. Denk aan T-Valley, Pioneering, Space53, FRIS, Vitaal Twente, TOPFIT, Technologie en Zorg Academie en de Academische Werkplaats Jeugd Twente, Sportinnovator Twente, Ai-hub Oost Nederland en Novel-T.

Een volledig overzicht hiervan wordt hier niet gegeven, maar er zijn voorbeelden genoeg. Zo investeert ROC van Twente gecombineerd voor bijna €3,5 miljoen in de CIV Techwise, Bouwen aan de toekomst, Transport en Logistiek en Procestechnologie (PCPT). Saxion investeert gezamenlijk voor ruim aan €2,5 miljoen in de initiatieven TechforFuture en TechyourFuture. De Universiteit Twente investeert in initiatieven zoals Pioneers in Healthcare, Pre-U en de Internationale School Twente en samen met veel regionale bedrijven in de studententeams Solar Team Twente en Green Team Twente.

BIJLAGE 2: INDICATOREN

Onderdeel	Mogelijke indicator	2017	2020
Sterk Twents Bedrijfsleven	Economische structuur (vestiging)	52130	56360
	Economische structuur (werkzame personen)	307000	317000
	Bedrijvendemografie (starters/opheffingen)		
	Oprichtingen	3975	4775
	Opheffingen	2515	3705
	Start ups & scale ups (UT Spin-offs)	1219	1286
	Startups		
	Scaleups		
Maakindustrie	Economische structuur (vestiging)	Nulmeting eind 2022	
	Economische structuur (werkzame personen)		
	Toegevoegde waarde		
	Bedrijvendemografie (starters/opheffingen)		
	Oprichtingen		
	Opheffingen		
	Start ups & scale ups (UT Spin-offs)		
HTSM	Economische structuur (vestiging)	Nulmeting eind 2022	
	Economische structuur (werkzame personen)		
	Toegevoegde waarde		
	Bedrijvendemografie (starters/opheffingen)		
	Oprichtingen		
	Opheffingen		
	Start ups & scale ups (UT Spin-offs)		

Onderdeel	Mogelijke indicator	2017	2020
Slimme Energie	Economische structuur (vestiging)	Zie ecosysteemanalyse	
	Economische structuur (werkzame personen)		
	Bedrijvendemografie (starters/opheffingen)		
	Oprichtingen		
	Opheffingen		
	Start ups & scale ups (UT Spin-offs)		
Innovatieve gezondheidzorg	Economische structuur (vestiging)	Zie ecosysteemanalyse	
	Economische structuur (werkzame personen)		
	Bedrijvendemografie (starters/opheffingen)		
	Oprichtingen		
	Opheffingen		
	Start ups & scale ups (UT Spin-offs)		
Kringlooplandbouw	Economische structuur (vestiging)	Zie ecosysteemanalyse	
	Economische structuur (werkzame personen)		
	Bedrijvendemografie (starters/opheffingen)		
	Oprichtingen		
	Opheffingen		
	Start ups & scale ups (UT Spin-offs)		
Circulair Textiel	Economische structuur (vestiging)	Zie ecosysteemanalyse	
	Economische structuur (werkzame personen)		
	Bedrijvendemografie (starters/opheffingen)		
	Oprichtingen		
	Opheffingen		
	Start ups & scale ups (UT Spin-offs)		

Onderdeel	Mogelijke indicator	2017	2020
Water en droogte	Economische structuur (vestiging)	Zie ecosysteemanalyse	
	Economische structuur (werkzame personen)		
	Bedrijvendemografie (starters/opheffingen)		
	Oprichtingen		
	Opheffingen		
	Start ups & scale ups (UT Spin-offs)		
Talent	Arbeidsmarktparticipatie	65,8%	67,1%
	HTSM Werkgelegenheid	31170	32660
	Aandeel personen met technische beroepen (=sector) (t.o.v overige)	72910 (23,6%)	77040 (23,7%)
Twente totaal niv. Beroepsbevolking	*Opleidingsniveau (beroepsbevolking)*		
	Hoog	31%	33%
	Middelbaar	44%	44%
	Laag	23%	22%
	Onbekend	2%	2%
Twente totaal (onderwijs)	Opleiding/studie volgend	26300	27700
1	Studenten naar niveau en opleiding		
1a Twente totaal	ROC van Twente	18858	19729
1b Twente totaal	Saxion	25750	28075
1c Twente totaal	Universiteit Twente	9884	12075

Onderdeel	Mogelijke indicator	2017	2020
	Migratie van/naar Twente		
1	Immigratie	26841	26962
	Vanuit andere gemeenten	21972	21589
	Vanuit buitenland	4869	5373
2	Emigratie	26101	25120
	Naar andere gemeenten	22277	21327
	Naar buitenland	3824	3793

Twente Board

twente.com
Oktober 2022

Twente

DocuSign Envelope ID: 6B9F4EC9-CBBB-4C33-84F9-C00862DE586F

Twente Board

Twente Board
Nijverheidstraat 30
7511 JM Enschede

Postbus 1400
7500 BK Enschede
www.twenteboard.nl

Voorzitter BOSS
Roelof Bleker
Postbus 20
7500 AA Enschede

11 oktober 2022
Onderwerp: Aanbieding Agenda voor Twente 2023-2027

Geachte heer Bleker, beste Roelof,

Met veel genoegen bied ik je namens de Twente Board de Agenda voor Twente 2023-2027 aan. De afgelopen maanden is hard gewerkt aan deze agenda, in goede samenwerking met de achterbannen van Overheid, Onderwijs en Ondernemers. We kijken met veel plezier terug op de bijeenkomsten met de gemeenteraden, welke voor beide partijen waardevol zijn gebleken. Daarnaast hebben veel gemeenten gebruik gemaakt van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de concept uitgangspunten. Veel daarvan is verwerkt in de Agenda voor Twente.

Het is nu aan de gemeenteraden om de Agenda voor Twente te betrekken bij de begrotingsbehandelingen en het gevraagde financieel kader beschikbaar te stellen om de agenda tot uitvoering te brengen. Uiteraard blijven we daarbij nauw samenwerken met de gemeenten en zullen we transparant de resultaten inzichtelijk gaan maken.

Met vriendelijke groet,

DocuSigned by:
17990A9175B5422...
Wim Boomkamp
Voorzitter Twente Board

Twente